

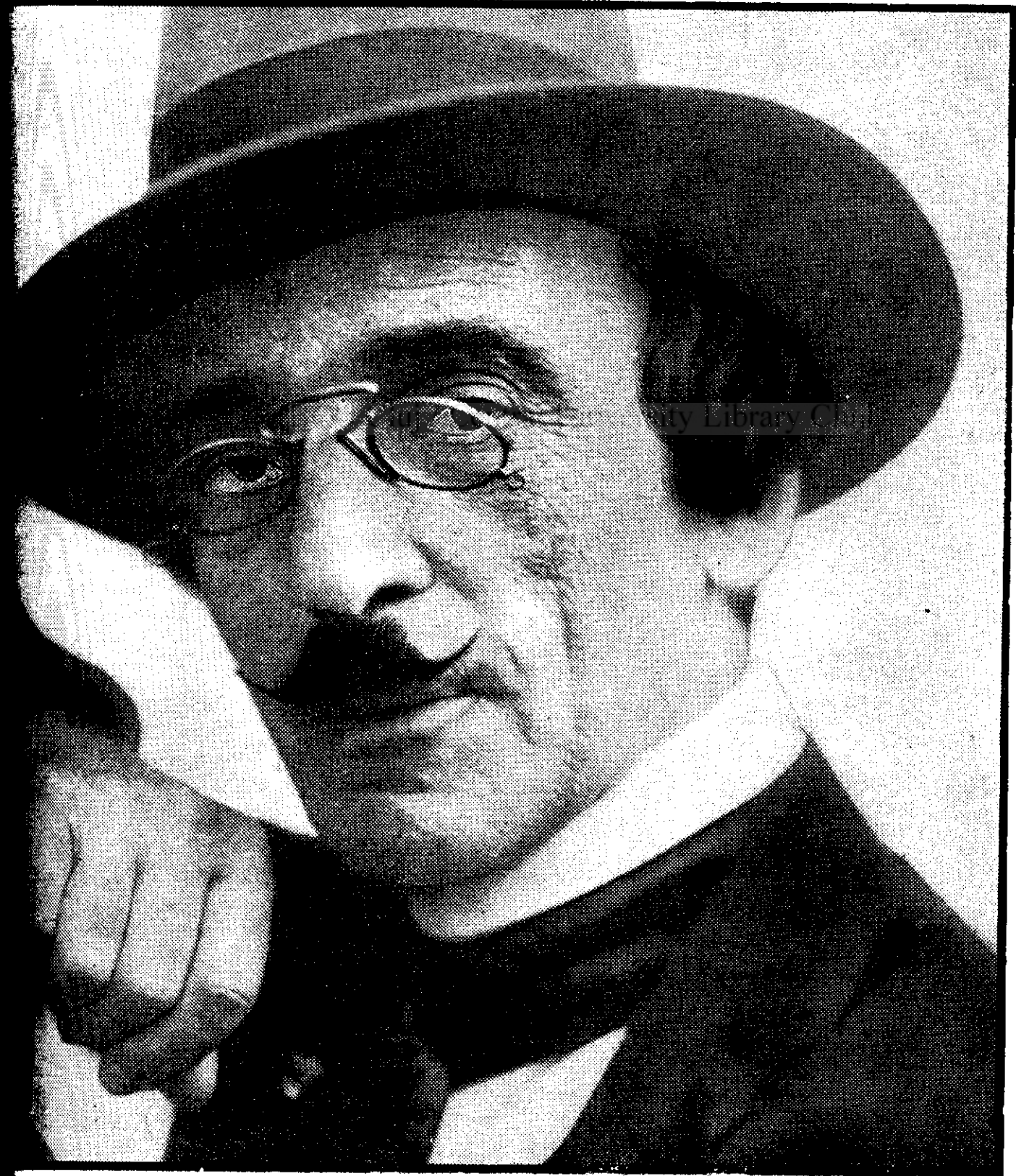
Universul

Anul XLV Nr. 21

19 Mai 1929

5 Lei

literar

ALEXANDRU MACEDONSKI

C t i t o r i i

ALEXANDRU MACEDONSKI

de ION FOTI

Strălucitul poet al „Noptilor“, în special al „Noaptei de Mai“ și al „Noaptei de Decembrie“, autorul poeziilor „Levki“, „O umbră dincolo de Styx“, „Avatar“, „făuritorul Rondelurilor — care nu s'a bucurat de gloria mulțimii în viață — pare că este cu tot dinadinsul uitat de generația tânără. Și totuși toată pleiada poezilor mai tineri sau mai bătrâni purcede dela el: Duiliu Zamfirescu, Cincinat Pavelescu, Tudor Arghezi, D. Karnakatt, Donar Munteanu, Const. Răuleț, — apoi cei mai tineri, Ion Minulescu, Ion Pittat, Al. T. Stamatiad, Horia Furtună, Ionel Pavelescu, Oreste, etc., ca să nu cităm decât din cei mai de seamă.

Alexandru Macedonski a fost un mare poet, prin suhlumul concepției și prin forma sa nouă, strălucitoare de finețea și de soare mediteraneean. A dat limbii române mai multă precizie și claritate latină, a înavușit-o cu cuvinte și expresii noi, ce pe timpul lui păreau bizare, dar azi au intrat în limba curentă. Marea tragedie a vieții sale l'a ținut departe de popularitate, întâi, pentru că n'a avut editori: al doilea, fiind el singur editor, cărțile lui n'au fost răspândite și cunoscute de marea publică. În afară de un cerc de prieteni devotați, foarte puțin i-au cunoscut opera. Chiar, după moartea lui, edițiile Casei Școalelor ce umplu podurile ministerului Cultelor și Artelor, nu sunt la îndemâna cititorilor.

O altă neșansă, pentru care Macedonski n'a reușit să-și impue opera, a fost ura juninștilor și a dascălilor. Nenoro-cita epigramă, ce ar fi scris-o el cu ocazia înepunării lui Eminescu, a provocat un curent implacabil de ură și de desconsiderare pentru el. A treia cauză pentru care cărțile sale au rămas fără prestigiu, este inegalitatea primelor sale lucrări ce l'au făcut să fie ignorat de marea mulțime a elevilor și a studenților.

În afară de poezii, Macedonski are două frumoase opere în proză și anume: volumul de nuvele „Cartea de Aur“ și romanul „Thalassa“. Aci imaginația cea mai bogată se mărită cu coloritul și expresia cea mai adecvată.

E păcat de atmosferă, de uitare și de zădărniciere ce s'a creat în jurul numelui și a operei sale. Dacă marile edituri dela noi, care publică fel de fel de năzbătii, s'ar ocupa cu publicarea cărților sale, de sigur că gloria lui ar câștiga și mai mult în ochii tinerimei de azi, care este mai aproape de concepția lui Macedonski de cât oricare alt poet român.

Am propune selecționarea și editarea unui volum de versuri (aceia dela Casa Școalelor ar fi bun de reeditat; un volum cu „Cartea de Aur“, un volum cu „Thalassa“, un al patrulea volum ar putea cuprinde cealaltă operă a lui Macedonski, între alte bucăți ar fi și comedia „Iadeș“ și dramele „Saul“ și „Dante Alighieri“.

Nu credem că ar fi de neglijat editarea operei franceze a lui Macedonski. Poetul nostru poseda la perfecție limba

lui Voltaire și a scris în ea „Le Fou“ (piesă de teatru); „Le Calvaire de feu“ (o prelucrare franceză a lui „Thalassa“) și admirabilele sale poezii atât de gustate de Paul Fort, Laurent Tailhade și alții, intitulată „Bronzes“ (în care ar intra și foarte frumoase sonete postume).

Macedonski este poetul cel mai accesibil străinătății și lira sa de aur este o mândrie al Literelor române.

În Noembrie viitor se împlinesc zece ani dela moartea poetului, care atinge în superba inspirația din „Noptile“ sale, înălțimi hyroniene. Este o datorie a moștenitorilor săi — (toți copiii lui și admirabila sa văduvă, tovarăsa model din viața poetului au cultul banului și ilustrului lor dispărut) — să se îngrijească

ALEXANDRU MACEDONSKI

(Caricatură de B'Arg)

de răspândirea operei aceleia care este unul din cei mai tainici poeți ai naștonei noastre.

Alexandru Macedonski reprezintă, în țara noastră, un curent și un tip literar. A fost singurul dintre poeții noștri, care a făcut școală, fiind încă în viață. Mulți scriitori de azi, mai tineri, ori mai bătrâni; au pășit pe arena literară, făcându-și exercițiile preliminariei în cenaclul Macedonski. Cei inițiați, la cea mai mică adiere a zefirului de gloriolă, și-au renegat maestrul și și-au făcut palinodia propriilor lor merite: Politicianism literar!

Dar Macedonski a rămas același. Cu pasul legănat, cu figura cărămizie-închisă de mag chaldean, cu ochii profunzi, pierduți în fruntea-i largă, parcă mergea altăuri cu vremea, care nu l'a schimbat, căci „tempo galantuemo“ i-a făcut dreptate, și în jurul morței lui, s'a organizat, în mod spontan, o adevărată manifestare de consacrare oficială și de primos admirativ pentru puternicul, dar hulițul poet.

A fost un visător, cu tendințe de mare senior și de boem. Printre rotocoalele de fum ale cafenelei, în toilul lipsei și grijilor zilnice, făurea idealul său de artă, cizela versurile, pe cari le „cânta

în el“, le perfecționa meru cu un vaergiu care nu lucrează de cât un pietre prețioase.

În școală ne-a fost prezintat în poezii sale submediocre, în culorile gre, înadins alese, de adversarii săi, tari fanatici, știind să ponegrească și compromită pe incoșozi, cu ajutorul perfidiei celei mai fine și prin ușa ipocreziei celei mai ieuzitoare.

Câțiva discipoli, doar — vorbim de poca mai veche, când marele său nu era încă definitiv consacrat în pul literar, — au încercat să-și găsească maestrul, dar naivitatea în polemică ignoranța au darul să spue elogiuri care n'ar merita să se scrie pe acela care le scrie. O operă nu se apreciază nici ditiranabil, nici prin diatriba. E o mijlocie, aceea a bunului simț și a judecării obiective. Și critica literară, după aceste două criterii, va căuta să se refere pe Alexandru Macedonski, în locul ce cuvine în dezvoltarea literaturii noastre și va renefa meritele sale de creator, sub prizana principiilor generale de estetică.

Să reamintim puterea de strădanie răbdarea nepotolită a unui suflet, care nu înțelege să se abată nici o clipă de la calea pe care o crede, ca fiind dreaptă?

În cariera sa, poetul a avut un martiriul apostolului. Lungi veri și fărșite ierni de mizerie, Veșnic cu totul foamei în față, amenințat, cănt clipă, de a fi doborât, sub călcâitul putinței și al rușinej...

După crize materiale teribile și interstiții de înjosire, de început de viață sufletească, de mișelie, pentru că buia să-și aplece grumazul sub urei dușmanilor, — ca tată și ca mare care moment era născător de prieten și de tragedie -- la fiecare schimb de minister cea dintâi măsură a titular era tăierea subvenției lui Macedonski pentru realizarea de ecce dar aceiaș clipă ridica pe artist, gând de unalinită il oțelea, îl făcea pabil să urască, să se răzbune în imalțe, să scrie în altă limbă, să plece în altă țară ca să așlăm francezi că Macedonski „are talent“ și în asemenea timpuri de urgență tul seria:

N'o despintică nici pluguri, nici ora
Pe sub iorba mătăsosă, cu talaz
Se revarsă fără margini, printre
Și de cerui se izbește alergând

Și în altă poezie:

Era un zbor fantastic, un zbor
Ca zborul lui Mazepa pe calul său
Și treeraz pe vânturi și colindat
Partat pe unde corpul odală mi

DISCURSUL D-LUI OCTAVIAN GOGA

La înmormântarea lui Macedonski

Scrierul deschis al deaproapelui trezește de obicei în gândul celor rămași în urma clipei rezumative, când din amintirile fugare se reconstituie tabloul unei vieți și se rosteste o judecată. La catafalcul unui poet însă ca în fața altarelor prăbușite, nu se poate veni decât cu flori și cu lacrimi. Mintea nu e în stare în asemenea momente să pătrundă până în înălțimea sau până în adâncul misterios al sufletului nostru, de unde purcede durerea pentru stingerea unei armonii.

Scrierul lui Alexandru Macedonski, urma bietului trup pornit să se înfrățese astăzi cu pământul ne împrejmuie cu acea tristețe vagă ce nu se poate acum cobori în cuvinte. Noi suntem pricitorii dezarmați, muți, goiți la sfârșit de dramă. Vor veni mai târziu trecătorii să înfrăească rostul acestei vieți. Vor reconstrui sbuciumul ei fără turburarea clipei, lămurind senini farmecul unui cântec ce răsună de departe. Din cercetarea lor migăloasă se va fixa definitiv pentru posteritate și cadrul și silveta lui Macedonski. Oglinda a patruzeci de ani de frământare literară, marile începuturi, când arta noastră primește cel dintâi botez de foc al occidentului — vor trebui luminate atunci.

Astfel generațiile târzii vor avea prilejul să se apropie de acest fanatic al poeziei, de cântărețul care decenii de-a rândul disprețuind chemările realității, călăuzit de îndrăzneala visului și chinat de frigurile creației s'a născut pe seama tuturor. Se va vedea limpede atunci, cum chetuind o strălucitoare bogăție de nervi, spirit de cavalier medieval, trubadur, rătăcitor și filosof impenabil, după neîntrerupte lupte în care artura lui s'a păstrat mesturbită, ducând cu sine totdeauna și pretutindeni oare timerețe pe care o au numai cei predestinați eternității, Ad. Macedonski a mers înainte neturburat pe drumul lui până ce a învins trupește, a murit într-un pat sărac și pe neașteptăru lumina din ochii lui negri s'a coborât întruonicul de veci...

Toate aceste și câte altele se vor răsună atunci și vor fructifica cu învăță-

mintele lor patrimoniul de gândire al verbului românesc.

Pe noi însă în aceste clipe ne ține în lanțuții durere proaspătă, senzația nelămurită și tristă. S'a stins poetul, a murit un cântec. Însemnăm o zi de doliu al literaturii noastre. Guvernul țării în deplină apreciere a valorilor intelectuale pentru afirmarea putevei de viață a neamului nostru își cere partea lui la acest praznic îndurerat și prin postul meu se asociază la regretele unanime în fața mormântului lui Alexandru Macedonski.

OCTAVIAN GOGA

adevarate

un colaborator fecund

Maestrul scrisese pe vremuri o piesă de teatru în colaborare cu un tânăr poet, bine cunoscut azi în cencurile literare. După mai bine de un sfert de veac dela data aceia, maestrul a tipărit din nou piesa, fără prea multe revizuirii sau adăugiri cari să justifice înlăturarea de pe coperta cărții a numelui colaboratorului de odinioară.

Intrebare de unul din admiratorii săi, ce l'a hotărât să procedeze la eliminare, maestrul răspunse, scurt:

— „I-am înapoiat colaborarea!..“

Și pentru că interpelatorul nu părea destul de dumirit, maestrul adăugă zâmbind:

— „Când am scris piesa eram în epoca dărnicii mele de nabab. Făceam donațiuni literare, așa cum Pierpon Morgan făcea filantropie socială. Incurajam pe orice tânăr de talent până a-i reface completamente versurile, sau a-i tipări numele alături de al meu pe coperta cărților.

În cazul de față colaborarea scriitorului de care vorbești consta în silaba *stră*, pusă înaintea cuvântului *lucește*, ca să iasă verbul *stră-lucește*. Cu toate că aportul tânărului trubadur, era cam mic față de cele cinci acte în versuri ale piesei, totuși nu m'am oprit să fiu darnic cu dânsul.

îmbinat la dânsul cu veninul polemistului. Prea îl preocupa problemele imediate, prea a fost stăpănit de dorința de a se răzbuna pe protivnici. În „Noaptea de Noembrie“, al cărei sfârșit este admirabil, are părți demne de un pamfletar cotidian.

Dar când poetul se dezbracă de patimă, când descrie un peisagiu sau o stare sufletească, este incomparabil.

Are subtilități fine ca în Verlaine. În genere, în perioada dintâi a activității sale literare — excepție magnificele sale rondo de din urmă — inspirația este forțată și concepția neclară. În acest sens este frate de cruce cu mai toți poeții noștri. N are spiritul armoniei și al măsurii, se lasă sedus de ropotul cuvintelor și de melodia ritmului. În mare parte din nopțile sale e ceva obscur și silit, pe lângă străfulgerări de poet mare.

Alexandru Macedonski, lucrând în contra unui mediu, fără să vrea, în cursul bătăliei, ia furat armele și ia surprins secretul tacticei

Așa că piesa a apărut și s'a jucat în colaborare. Retipărind-o după atâta vreme, înțeleg să dau cezarului nerecunosător ce e al cezarului și să rămân singur cu opera mea.

În consecință am luat un plic și o scrisoare și am pus în ea — odată cu bunelle mele intenții — silaba *stră*, trimetând-o celui cu drept de proprietate.

Iar versul care incepea:

„Strălucește val de raze...“ etc., a apărut la ediția recentă în forma următoare: „Și lucește val de raze“.

Totuși asta nu însemnează că colaboratorul meu de odinioară n'are talent, din contra: *Are un talent enorm!*

vis și realitate

— „Ascultă dragă domnule Stratulat!“ se adresează odată maestrul, tânărului poet (azi distinsul magistrat G. I. Stratulat) — știi la ce m'am gândit eu? Am văzut acum un an o villă drăguță de tot la poalele Vezuviului, cu o perspectivă superbă, dominând marea și cu tot confortul necesar pentru un „séjour“ de câteva luni pe an acolo. Și pe cât de frumoasă e villa, pe atât de ieftină se oferă. Ași vrea s'o cumpăr și n'ai idee ce plăcere îmi vei face dacă ai să primești invitația mea de a veni să stai cu mine acolo în timpul vacanței d-tale. (Stratulat era pe vremea aceia student în drept și în medicină. N. R.).

— „Ar fi un vis frumos Maestre, să dea Dumnezeu să-l realizezi! Ași fi fericit, să-mi dai prilejul de a te vizita în splendida d-tale retragere din Italia!“

— „Cred că ai să ai prilejul chiar în vara aceasta. Măine voi telegrafia fiului meu Alexis la Paris, să dea ordin la *Crédit Lyonnais*, ca să aranjeze prin sucursală din Neapole, cumpărarea viliei!..“

Maestrul vorbea cu multă convingere. Ultima țigară se consumase în aerul limpede al unei nopți senine, care învăluia terasa Otetelesanu în umbre sedefate.

Se făcuse târziu de tot, și ultimul chelner al terasei părea nerăbdător.

— „Să mergem scumpe prietene spre casa. Când vom fi la Neapole, vom putea sta de vorbă până la ziuă sub cerul plin de splendoare al Italiei!.. *Dacă ești bun, plătește și șartul meu, căci n'am schimbat. La revedere și... pregătește-te pentru Neapole!*..“

NOTE BIO-BIBLIOGRAFICE

Alexandru Macedonski s'a născut la 14 Martie 1854 și a încetat din viață la 23 Noembrie 1920.

E fiul generalului A. D. Macedonski, fost ministru de Război, sub Alex. Ioan Cuza: — Alexandru Macedonski s'a căsătorit cu d-ra Ana Rallet-Slătineanu și a avut 5 copii.

Marele poet și prozator Român, a dat la lumină volumele: Prima Verba, Poezii, *Thalassa*, roman, scris întâi în franțuzește, Excelsior, Flori Sacre, Cartea Nestimatelor, Cartea de Aur, Poema Rondelelor, Noptile, Le Fou, Moartea lui Dante, Piese de teatru, Năluca din Vechime, etc.

Alexandru Macedonski s'a născut în bogăție și a murit sărac, lăsând în urma lui numeroase volume încă inedite și o operă neperitoare. El a fost înmormântat la cimitirul Serbanu Vodă Belu, pe prima alee din dreapta, unde se odihnește sub o cruce simplă de lemn, ce străjuește o groapă parăginită.

ION FOTI

Seria pe atunci admirabila sa „Noapte de Decembrie“ și celelalte nopți.

Prin toată opera lui Macedonski trece un suflu dătător de viață, spiritul de răz al polemistului. Un caracter contemplativ cu intervale de combativitate. În această trăsătură deducem meritele și scăderile sale. Când e contemplativ marda lirică capătă sensibilitatea și arile largi ale unui Byron, și ce putere de viață intensă, ce considerabilă forță epică în „Stepa“, la sfârșitul „Noptei de Decembrie“ și în întreaga „Noapte de Decembrie“. E ceva brutal, o sălbătăcie perasă în versurile, în cari poetul s'a desprins par'că pe sine:

„o năprasnică vigoare mă resimt în-
[suflețit,
de protivnica fecioară aș turba-o în plă-
[cere,
și dușmanul dintr'odată Vaș înfige sub
[cutit.

Macedonski a fost un luptător. Poeziile sale de dragoste — foarte puține sunt batoane — căci un războinic nu poate să scrie decât o epopee. Dar avântul epic e

P O E Z I E

CINCINAT PAVELESCU

PASTEL DE PRIMAVARĂ

*In iarba verde stau intins
Miroase-a ismă și-a cicoare...
Sub niște zarzări — grei de floare
Sunt pete albe, parc'a nins !*

*Un vânt ușor și 'nbălsămat
Mângâe trestia și nucu
Și'n seara care s'a lăsat
Ce clar departe cântă cucu !*

*Un dor de viață neinvins
Din toată firea se desprinde
Dac'aș putea în brațe aș prinde
Intregul zărei necuprins !*

*Și cum prin frunze tainic moare
Amurgul serei auriu
Din umbră o privighetoare
Imi cântă strofele ce scriu !*

PASĂREA MAIASTRĂ

*O 'ntrezăream prin noapte la fereastră
Infiorat de mândra ei minune,
Ea cobora din basmele străbune,
Ispititoare pasăre măiastră !..*

*Pe val de vânt cu lungi vibrări de strune,
Fălăitoarea-i aripă albastră
Bătea la geam uimind privirea noastră
Și-apoi pierca în noaptea de cărbunc..*

*O așteptam cu ochii plini de vise,
Copii vrăjiți de-o lume ideală...
Azi, o vedem cu aripi larg deschise ;*

*Legenda astăzi nu ne mai înșeală
Cu farmecu-i de basm ce ne-amăgise,
Azi, pasărea de vis este reală !*

MIRCEA DEM. RADULESCU

CREDINȚA

*Iubirea mea țesută 'n fir de visuri
Cristal ascuns în limpezimi de rouă
A hoinărit pe margini de abisuri
Și s'a 'noit din răsuflare nouă.*

*Purtată în vestmânt de amintire
A răs strident cu îndârjiri de moarte
Și 'nvolburată 'n patimi și neștire
S'a răzvrătit, când gândul să o pourte,*

*A vrut pe pajiști de beție-aprinsă.
Nici lacrimă vărsată desnădejdie
N'a picurat din oglindirea-i stinsă,
Căci simplă chiar în foșnet de odăjdii*

*A risipit, pierdută printre stele,
Lumină palidă și'ndoliată,
Nu patimii, vârîță între ele
Ci liniștii, adâncă și curată.*

NUMA CARTIANU

PODARUL

*Un cer e sus și altul jos în apă,
In fie care undă o stea s'adapă,
Pe fie care val plutește-o lună
Și aur mult în apă se adună.*

*Infipți în apă stâlpii gem sub pod,
Ce 'ngreunat de carele cu rod,
Apasă stâlpi'n râul ce-a topit
Tot aurul ce luna l'a rodit.*

*Podar, bogat, cu aur mult în apă,
Cu stelele ce'n undă se adapă,
Cu bucurii clocotitoare 'n valuri,
Cu sălcii care plâng doinind pe maluri,*

*Cu amintiri care 'au trecut pe pod
Și cu tristeți ce sufletul îmi rod,
Mi-au alungat trecutul pe un val
Și viața mi-am legat-o strâns de mal...*

CONST. JALEȘ

ANTOHI BOGASIERUL

de LUCREȚIA PETRESCU

A răs și s'a crucit toată mahalaua Sărării, când s'a zvonit că se însoară Antohi. Poi cum să nu rădă — și nu numai Săraria, dar Eșul întreg? Hal de tinere are feciorul lui Iagi Petcu bogasierul? Că de n'ar avea de la tată-său dugheana și casele cu două caturi, tocmai bine i-ar șede, să meargă la pod să ceară. Să nu credeți că-i orb or ciung Antohi. Dar poate, că laș vrea mai bine de i-ar lipsi vre-un ochi or mână. Că așa cum e!... Se țin când copiii după dânsul, când merge pe uliți în târg or la biserică.

Dar la nunta lui!... Nu numai copiii, dar toată Săraria i-a făcut alai. Poi era și de văzut așa mădrete. Că de când curge Bahluțul n'o mai văzut Eșul așa tinere. Iacă o matabală de otu lălău și bleg, care abia își propoște trupul mare și burduhanos pe niște picioare moi, cari se îndoie sub el la fie-care pas crăindu-se în lături, de parcă ar fi de gură.

Și lui Antohi cu tot trupul lui matabalos, cu toate picioarele lui moi și lălărețe, i s'a făcut de înșurătoare. Și iacă la Vovidenie, la biserică în straie de buhur — tivite cu sângeap pe la gât și în mâneci — alături de Gafița coanei Tinca.

Și-n timp ce lumea își ascundea greu râsul în pumni or în basmale, popa îi cânta Isala, îi pune pe cap pirostriile și cîstește din carte să se bucure de fil fiilor lui, ca de niște tinere mlădițe de maslin. Și repede s'a bucurat Antohi de feciorii lui. Gafița e femeie harnică și iacă nu trece mult și poftește Antohi megieșii și prietenii la cumetrie. Trei zile au întins'o. Venise lumea grămadă și pentru praznic, dar mai ales să vadă minunea de prunc a lui Antohi. Era și de minune. Și se înfoia atâta de mândru tată-său când l'a arătat nașului! Un băiat gros, de abia să-l ții în brațe și lacom la supt, că abia rășbia să-l sature Gafița. L'a botezat Spiru-grecul cu pităria din colțul ulitei. Și s'au sărutat cumetriei și au ciocnit trei zile la pahare, urându-și să se și încuscrească mai târziu.

Și apoi a plecat de la cumetrie lumea mîlul de mîncări și băutura, sătulă și de clevețit în șoaptă gazda cea cu picioare lălărețe.

Antohi și-a văzut după aceea de bogăria lui și Gafița de gospodărie și de copil. Copilul care din zi în zi se făcea mai gros de nu-l mai încăpea — până la lună — cămășuicele și scutecele. Iar când a împlinit doi ani nu-l mai încăpea nici covățica. Și a cumpărat voios Antohi o covățică mai mare; iar în aceea rămasă mitătică, a pus Gafița alături prunc ce-i dăruise domnul. Și iară chef și cumetrie. Și iară vine lumea, prînznește, se miră, și clevește. Și ce să vă mai spun? Mai trece o vreme și... alt botez în casa lui Antohi. Că trei prunci căpătase în cinci or șase ani de zile. Trei feți logofeți vrednici feciori o lui Antohi; că iacă până acum la vârsta lor — se făcuseră acum — unul de șase, unul de patru și cel mic de doi, — și nici unul nu mergea în picioare ca alți copii de seama lor. Ce să meargă! Nici așa — cât de puțin — să meargă copăcel. Stau lungiți pe spate toți trei într-o odaie — în niște coveți mari, cum ar sta la pitărie aluatul să doborască. Și pântecoși și burduhănoși ca

și tată-său abia de încap în covețile pe care trebuie din an în să le mai lungescă.

Și maică-sa toată ziua nu mai dovedește, să-i primenească, să-i spele, să le care fie-cărui la gură cu blidul demăncarea. Și-i cătrănită rău Gafița și-și blestemă mereu ziua cununiei.

Dar Antohi o mângăie și-i spune, ca și el când a fost mic, tot așa a pătimit maică-sa cu dânsul. Că în timp ce băieții de seama lui mergeau la săniuș or la dascălul Pintilie să învețe buchila, el stătea încă lungit și moale pe o lavită. Și numai când flăcăiașii de o vrasă cu el eșeau pe seară în drum la fete, începu și el să șeară copăcel și să facă câțiva pași prin casă.

Și la ce le-a fost bună graba celorlalți? Că tot i-a ajuns acu și dânsul — și iacă-tă că s'ade pe picioare ba și umbilă toată ziulica de la teighea la ușă și din dugheană în odaie.

Și-i om în rândul oamenilor cu casa lui, cu nevasta și copiii lui. Copiii lui lești Antohi. Se de acela îi și iubește atâta, de-i mereu pe lângă coveți cu mâinile pline de smochine, năut și roșcove.

Dar Gafița tot plînsă e mereu și cătrănită, până se îndură Dumnezeu la sfârșit și-i mai dăruiește un prunc. Parcă mai mărunțel și mai subțirețel ca ceilalți. Dar iote minunea de unde nici n'ai gândi. Că nici nu împlineste aista anul și începe să se ridice copăcel și să umble toată casa în ciuda broșcoilor întinși în albii. Și se mai luminază o leacă sufletul Gafiței. Și numai de drag și-l ia seara de mână și se plimbă cu el pe uliță în fața dughenilor s'o vadă megieșii. Isi mai uită așa de necazul celorlalți trei.

Dar credeți că s'a bucurat acum și Antohi la fel cu nevasta? Doamne ferește! Nu mi-l cunoașteți! Că se vede treaba că e strâmb el și la cap nu numai la picioare. Și în loc să fie voios, când a văzut alergând sprinten al pătrulea copil, ce i-a căsunat nebunului? A început să-și bânuiască femeia și să-i zică într'una, că de ce copilul aista nu-i seamănă tot lui? Că dacă e drept și zdravăn, se vede treaba că nu-i făcut cu dânsul. Și el nu-i prost și nu vrea să răză și de el lumea, cum a răs de vecinul Ghinea Spănu — cel cu patru copii în patru feluri; cari dintr'un tată spân s'au ales mai mustăcioși și mai bărbosi de cât Popa Mardare dela Vovidenie.

Dar Antohi nu-i Ghinea și nu îngăduie răsul aista. Și tot așa-i huruia gura cât îi ziulica-săptămâni și luni dearândul.

Nu mai pe Gafița n'o poți bănuî, căr fi sărit pârlezuri. Femei cuminti au fost tot neamul coanei Tincai. Și de nu le ardea căscoara n'ar mai fi ajuns ea nevasta nebunului de Antohi. Ei dar la ce ti-e bună cumintia, dacă lălăul de bărbat n'o crede și toată ziua îi stă ciocan pe cap cu bânuiala lui. Și nici pe copil să nu-l mai vadă-n ochi, de-i dădea Gafița pe furis demăncarea.

În sfârșit atâta netrai a făcut femeii, că și-a luat într'o zi săraca bulendrele într'o mână, copilul năpăstuit pe alta și și a plecat în lume.

Iar Antohi a rămas să-și vadă de ceilalți feciori care-i seamănă și de care poate fi sigur că-s ai lui. Și fiind-că nu dovedește singur treburile toate, le-a tocmnit ca la cuconași slujnică. Căci cu

toate picioarele lor moi trăese și mănâncă broșcoii. E de speriat cât mănâncă.

Te uiti la Marghioala-tiganca slujnică a lui Antohi cum abia duce dimineața legătura cu patru pâini mari și verdeată și carne or pește, după cum e zi de cășlegi or post. Apoi pune pe pirostria o ouă cum numai la pomeni or praznic ar pune alți oameni. Și infulecă feciorașii lui Antohi de-s deserte străchinelor într'o clipeală. Și apoi lungiți iar cu pântecul plini, încep să sfărăie pe înrecute, iar maică-său îi mănâncă din ochi de dragi.

Și tot așa zi cu zi trec anii și iacă-tă-i mari. Că buruiana rea nu pierde. Și cel dintâi — tot Antohi îl cheamă, batăl frumusețea lui să-l bată — și-a lăsat de mult covata, că nici nu-și mai găsea pe măsură și șade acum mai omește pe lavită. Adică ce să zic? Să nu fiu de minciună: a început să meargă chiar. Ferește ca or ce începător — mai cu teamă și fereală să nu facă „băca“, se mai ține de un scaun or de un perete. Dar or-cum merge. Și cum nici nu-i prea lung drumul de la lavita în odaie, — până la teighea în prăvălie, se duce să mai ajute pe maică-său, căruia îi crește inima de mădrete și bucurie. Ceilalți doi frați n'au început încă să meargă, dar lasă că le vine și lor vremea.

Și iacă feciorului mai mare a început să-i răsără pe obraz tuleele bărbei. Grișă acum pe Antohi, care a început să și arunce ochii prin vecini după o noră curățică. Curățică și vrednică mai ales, că-i greu gospodăria unui văduvoi și o femeie harnică ar fi tare de folos. Acu se întrebă vecinele pe care fata din Săraria o cădea norocul, să crească și ea — ca biata Gafița — prunci în covățele până la crește mustața.

Se vorbește o leacă de Arghira, lui Spirache — nitarul grec din colț. A intrat în șapte spre zece ani și-i frumusețică foc. O ademeni-o și pe ea Antohi, că hanul e ochiul dracului, iar Spirache are copii mulți și s'a mai deschis acu peste drum încă o pitărie.

Coana Nastasia preuteasa, căreia îi cam place să meargă împetit zicea, că în cășligel Pastelui le-o fi și nunta.

Mai știi năzdrăvănie!

Și mai are doi feciori Antohi! Poate că e unde-va scris să nu se piardă sămânța de frumusețe a neamului lui Iagi Petcu bogasierul.

VINOVAȚA

— SCENE DIN VIAȚA FUNCȚIONARILOR —

de EUG. BOUREANUL.

În minister e-o mișcare neobișnuită. Ai observat, vreodată, neastâmpărul acela al animalelor, când „necunoscutul” intervine și le tulbură viața târcuită în puztuța răstrânsii înțelegeri, — mai ales animalelor domestice? I.e.-ați văzut cum trec de ici-colo, cum se frământă, triste, umile, neliniștite, împrăștiind în preajmă priviri furioase, aruncate — parcă — pe sub sprincene... apropiându-și boturile, pentru câte-o clipă, și poate grăindu-și în limba lor, — revenind mereu pe același loc, pentru a-și duce mai departe nedumerirea, umilită de jugul unei friici de nebănuire?... În clipe de aceste, până și câinii, credincioșii și-atât de bravii câini, nu se încumetă să scoată de cât niște păreri de urlete, care aduc mai mult a scâncet, și pe care s'ar părea că se trudesă să nu-l scoată în afară, ci să-l înghită, să-l înăbuse în ei?... Întâmplări de acestea am văzut adesea în viața mea și — tot de-atâtea cri — m'am gândit că... numai teama de om, teama de puterea lui nedrept de asupritoare le făceau să-și înfrâneze dureri care — de bună seamă — ca și acele ale „stăpânului”, sunt tot atât de firești și îți cer descărcarea în același fel..

În ziua întâmplării aceleia, scena misterioasei frice animalice am văzut-o — întocmai — întâpărită pe chipurile tuturor funcționarilor. Era o mișună, o forfotială fără sfârșit, — și de n'ai fi prins zvonul anumitor șoapte stăpânite, te-ai fi crezut într'o lume de „umbre”, rătăcitoare pe malurile Stixului..

Chipuri galbene, trupuri încovoiate se perindau din birou în birou, purtând în șoapte o veste, care întipăria pe fețe expresia unei groaze de nestăpânit. Apoi, trupurile se furișau în alt birou, mai departe, lăsând încăperile goale, și toată suflarea aceia, care își reținea până și răsuflarea se îndrepta încotrova, prin curtea ministerului, pierind într'un subsol.

O vreme jocul ținu același necurmat. După un timp, pe aceiași ușă, ce ducea în pivnițele ministerului, mișcarea începu să se facă în două părți, și'n vreme ce unii intrau, alții ieșeau și mai îngrozii, cu fețele și mai subțiate, cu chipurile și mai bizare și mai pline de spaimă, iar stragurile acele, ale trupurilor ce intrau și ieșeau neconținut, îți făceau impresia unei sârme vârată într'un laminor, care-o întorcea pe dată, răsfrântă în subțimea trupească a celor ce scăpătau pe ușa subsolului.

— Ce-o fi? — mă gândii.

Si apucaii pe urma celorlalți.

Pe intrarea scundă a subsolului, în care duceau niște scări de piatră murdare, acoperite cu așchii de lemn și mucuri de țigări, urcau câteva funcționare. Lăcnimile li se scurgeau peste obraji vopsiți, lăsând în urma lor dungi galbene, ori vinete. Din privirile, pe care foarte rar îmi fusese dat să le zăresc zămbind fără fățarnicie, ori fără nădejdi negrăite, se înrășțiau scăpărări de spaimă... de spaima aceia a omului care i s'ar arăta într'o oglindă a viitorului clipea posibilității lui spânzurări..

— Vai, săraca! — se cutremură cineva.

— Ce-i duduie?

— Săraca! — atât îmi putu răspunde și urmă să ridice, șovăitoare.

Îmi făcui loc printre câțiva bărbați, cari încremeniseră, stupid de compătimitori, în pervazul unei uși întume-coase.

Intrai. Era o încăpere abia luminată de o lucarnă cu geamuri murdare. De pereții coșcoviți, ca un chip pe care sângerează răni infecte, atârnavu perdele de paienjenisuri prăfuite. În penumbra unui ungher se lămuria un colț de pat. Privirile-mi lunecară pe colțul acela și se opriră pe ceva oribil: niște picioare zgărcite, înfipte undeva, în ceva plat, subț, mai mult un bot de fustă, în care se crispaseră degetele unei mâni de hărcă... Zvârlit de cealaltă parte a strajelor mototolite, se deslușia un cap spăimântător... mai mult niște dinți mâncați, rari, stirbi, pe care păreau că se trudesă să-și zăriașcă doi ochi holbați, enormi, sleiți... ochii tăntuți în ultima lor privire de suferința fără de grai, de desperarea fără de margini.

— Ce-i cu femeia asta?

Se lămurii ceva ca un cuvânt spus de descântec. Vorbise una dintre „umbre”.

— A murit!

— Bine... a murit. dar.. de ce?... Cine-i?

— Era bolnavă!... E Zoica Hâncu!

— Cine?

— Subșefa de la serviciul.. cutare!

— Dar.. ce fel a murit aici?

— Apoi, să vedeți, ea venia — săraca

— și cerea concediu, a cerut și ajutor... a fost și la consultație, dar.. ziceau că se face, că n'are nimic... nu știți dumneavoastră... că era o femeia cam urâtă..

Am ieșit. Sirul curioșilor se răriseră. Intrai în birouri. Nu lucra nimeni. Capetele tuturor stăteau aplecate, cu privirile pierdute în depărtări de-acele în care — neîndoios — icoana grozavă a tovarășei moarte pierise și în care.. fiecare nu-și vedea de cât propria lui pieire.

Trecui mai departe tot mai departe, până ajunssei într'un birou în care se adunaseră câțiva funcționari superiori.

— Ați aflat de grozăvenia care s'a întâmplat?

— Ia lasă-ne, domnule!.. O mizerabilă. Auzi, să ne facă de răs!.. Vine și moare în beciul ministerului..

— Dar femeia asta a cerut concediu... a fost la consultația medicului..

— Cum, a fost?... Când?... Cine-a știut ceva?

— Totuși, a fost! — stăruii. Mi-au spus funcționarii.

— Care?... Spune-mi-i și mie... să-i învâț eu minte! — tresări directorul personalului.

— N'a fost, domnule! — se amestecă medicul consultant... Și chiar de va fi fost, ce-i puteam eu face?... Am trimis-o la spital, dar n'a vroit să se ducă!

Cineva, de curând intrat se amestecă în vorbă:

— Nu se putea duce, că avea surori mai mici, acasă, pe care le îngrijia... și n'avea ce să le lase.. A cerut un ajutor, dar..

— Dar... ce?... Cine te-a întrebat și pe Dumneata? — răcni unul dintre directorii generali. Ce ajutor, când n'a-

veam de unde și... tocmai acum, când tipă gazetele de risipa fondurilor noastre?

Directorul personalului privi foarte stingher în părți nelămurite și se amestecă binevoitor:

— Și-apoi.. tot ea-i vinovată! Cine-a pus-o să se facă funcționară?... Ea nu știa de viața noastră... de greutatea cu care o ducem?..

— Așa-i, dragul meu! — încuviință directorul comptabilității — parcă toată lumea știe ce vorbește. Și apropiindu-se de colegul său, îl trase de mână, — să vii și să iei ordonanța acum de ore suplimentare.

— Cât a ieșit?

— Vre-o douăzeci de mii!..

În curtea strâmtă vîi un sunet de roate. Se auziră câteva pocănituri trântituri, ca de capace. Mă alăturai de geam. Câțiva oameni tăbăreau trupuri zhemuit, crispate, al vinovatei. Îl auzii lîră în droagă. Câteva clipe capacul nu mase deschis.. Privirile moartei păreau țintuite în sus, spre fereastra la care mă găseam. În ele mi s'a părut că zăresc cea mai inversunată ură, care se poate îngrămădi în doi bieți ochi omenești..

— Săraca!

— Cine? — tresări directorul personalului.

— Moarta!

O înjurătură grozavă scăpăată prin buzulele unsuroase ale celui ce mă întrebă:

— ...Auzi! — Să ne facă de răs?... Crezi? — numai să citești mâne gazetele.

— Lasă-le, dragă, că au ele alte griji. Nu uita și tu să-ți iei ordonanța, că e gata!

Capacul se lăsase și droaga pornise. Cineva, un funcționar, își făcu o cruce pe privind în urma droagei ce se depărta. Apoi privirile i se ridicară în sus, atîntîndu-se spre o fereastră nehoată. În ochii lui vîi trăia privirea spăimântătoare a moartei, și — pe-o clipă — avui credința că... „vinovata” nu mîrise.

UN EVENIMENT

de V. MOȘINȘCHI

Gigel a scris un articol.

Gigel este fiul unic al domnului Grigoriu, director de bancă mică, care dăruie cu dobândă mare. Locuiește într'un oraș provincial al cărui trecut glorios se pierde în negura timpurilor, cum spune domnul Grigoriu — mai fular, conu Fănică — într'un discurs ocazional. Căci domnul director de bancă Grigoriu, face politică și gospodărie orășenească. Iar Gigel în virtutea unei eredități, i-a moștenit se vede, deplin, spiritul și aptitudinile.

Deaceia Gigel a scris un articol.

Fiul domnului Grigoriu era renumit între locuitorii orașului cu trecut glorioasă. Doar toată lumea îl admira odată, când la zece Mai, când pe estrada rituală ocazional în grădina publică, recita cu sonoritate de convins patriot și simplită de predestinat în această artă, versuri pline de banal avânt. Tot Gigel și răsfățatul rudelor mai în vârstă, de peste 60 de ani — și provoca supărări și de despărțiri tragice printre fetele dela liceu pe care o mână darnică răpădăcase din temelii. Diavolească coincidență — liceul a fost deschis tocmai când Gigel păsea în pragul pubertății.

Atunci fetele asaltau pe Gigel cu declarații lor definitive. El însă le trata cu indiferență, tot așa de elegant cum se batează chelnerul cu o halbă de bere. Pentru că pe Gigel îl preocupau numai chestiunile înalte.

Deaceia Gigel a scris un articol.

La zece Iulie orașul a forțat de miment până seara. Depozitarul de bani își bea ceaiul matinal englezește cum spunea el — adică în picioare, privind-si clienții cu mâna stângă așa oferindu-ți un ziar îți întindea în același timp și un corp uscat — cu năucă și venea să-i spui: nu, mersi! Prin mișcare greșită dar precisă a depozitarului, ceaiul s'a vărsat peste teancul de zăre „Avântul”. Destinul lucrărilor în favoarea lui Gigel. Depozitarul de zăre avu prilejul să observe în zăre scris cu litere puternice, titlul: „Mătușă Angela Cornea, titlul: „Mătușă Angela Cornea de L. Grigoriu” (Prețul hotezase pe Gigel cu numele de Ion, transformat mai târziu în niște glumețe legi de derivație în formă „mătușă” intimă, mai drăgăstoaie și mai fluturătoare: Gigel).

La o oră toată „strada mare” citise zărele lui Gigel. „Avântul” nu se mai vede decât doar pe la regiile din magazine se epuizase ca o ediție specială și anunță ceva senzațional și fals. Titlul de legătură fuseseră colegii de liceu și fetele de pension. Iar primii citiseră cu ochii umflați de somn: neguștii de coloniale și delicatele de manuscrise de fierărie, librării, inclusiv de prăvălie.

La ora de provincie se trezise parțial zărele din orientul ca în vremea când se trezise în Târgarii. Un economist în trecut acolo ar fi exclamat desigur: „Acesta e un oraș unde activitatea economică este intensă.”

— „Le pauvre”, cum spunea mai târziu doamna Grigoriu — nu știa cum să se comporte în fața spiritului său, moștenit în fața eredității dela domnul Grigoriu. În fața întregii populație prea liniștită și prea dormea. Citise seara până

târziu teoria „plus-velutiei” și se culcase cu dureri de cap și cu convingerea că singura calitate a socialistilor e neprecizia. Așa că s'a trezit într'un ropot de sărutări provocat de entuziasmul subit al doamnei Grigoriu.

— Felicitările mele scumpul meu Gigel, și să dea Dumnezeu să te văd ministru.

Gigel la început a scâmbiat ochii mari și apoi a arătat cu un zâmbet superior că știe de ce e vorba:

— Eh! O bagatelă.

— Mai lasă modestia, Gigel mamă... te știam băiat deștept.

— Mofluri!

— Uite zău, Gigel mamă, mie mi-a plăcut tare mult acolo unde spui ce-ai făcut să fie.

— Și n'era dreptate?

— Păi nu-ți soun că mi-a plăcut.

Efuziunea sentimentală-admirativă a doamnei Grigoriu a mai zămislit încă un sărut părintesc, pleșăit pe fruntea lui Gigel. Discuția s'a continuat apoi cu superioritatea — evident — a lui Gigel, până când acesta a rugat pe mamă să să-l lase să se odihnească.

— Imbracă-te ca de sărbătoare, Gigel mamă.

Ușa odată închisă fiul domnului Grigoriu a exclamat filozof:

— Uff! ce spirit mediocru au burghezi astăzi!

În camera de alături sbârâni soneria telefonului.

— Allo! Allo! Angela... tu ești? o veste! Gigel ne-a făcut surpriza... aa! sfârșit... admirabil nu?... te duci să-i spui lui Alice... da! da!... să știi că ești invitată la debara... și sărbătorim.

Gigel ascultând convorbirea a rămas încercănat cu un picior în sus, cu pantalonii în mână gata să și-i tragă, și a simțit printr'ansul un fior de plăcere ca un cântec pe care-l gădăli sub păntecele. Când receptorul a căzut în timp ce Gigel și-a adus aminte de ce ține pantalonii în mână.

Madam Angela Cornea a plecat să comunique vestea lui Alice așa cum promisese la telefon lui madam Grigoriu. Madam Angela Cornea era mătușă lui Gigel, bătrână cicilitorică și cu perne. Taciturnă și a avut deci bastonul de mare — vesnic însoțitor politicos — și a venit-o grăbită cu pasi mărunți, umbrări parcă spre casa surorii sale, Alice. Mătușă Angela s'a mirat că n'au mai bătrat-o câinii ca de obicei când a deschis ușa: de douăzeci de ani câinii nu se deprinseseră încă, desi vizitele variau între două până la patru pe zi. Excepția „zilei memorabile”, i-au trezit mătușei Angela superstițiile și de emoție urcând terasa a atacat involuntar și dinamic cele patru trepte. Cefălaltă mătușă a lui Gigel, Alice Corbescu, o pensionară uscățivă, cancanieră și ramolită i-a ieșit înainte cu figura, jovială tocmai când se produsese ciocnirea. Ridicarea de jos a fost o operație destul de grea. Iar mătușă Angela a trebuit să se culce: își scrântise piciorul.

Așa dar nu mai putea să umble tocmai azi când vestea cea mare adusese prilej de discuții noi. Cu un teanc de „Avântul” lângă pernă mătușă Angela își hodogănea ghinionul. Când a venit

doctorul curant al casei, chemat în grabă, vizita s'a transformat în lectură din „operile lui Gigel Grigoriu”.

— Să vezi dragă doctore și să te tot crucești. Cui l-ar fi trăsnit prin cap ce-i baze în mîntea lui Gigel al nostru! Ia'n ascultă!...

Și mătușă Angela despătură binisor o foaie din „Avântul”, își aburi ochelarii cu un gest de bucatăreasă care șterge paharele și după ce-i șterse de colțul plapumei începu lectura. Doctorul inevitabil cu ochelari și cu barbison, asculta.

— „...este o întrebare și adevărată anomalie, concepția că poți face controlul unor cunoștinți într'o jumătate de oră. Inconștienții de adevărată menire a tinereții noastre, cei sus puși și-au bălăbăit neputința într'o revenire la o veche prostie națională. Niciodată bacalaureatul nu-și va îndeplini misiunea lui, dacă tembelismul legendar, ce și-a înfipt ghiarele în carnea acestui popor, nu va fi înlocuit prin noui „directive spirituale, cu o realitate mai precisă a vieții...”

— Ce ton îndrăzneț! exclamă doctorul oarecum desorientat.

He! He!... Asta nu-i nimic. Să vezi mai departe.

Lectura continua, Mătușă Angela cu ochelarii la jumătatea nasului, însoțită frazele cu gesturi precizate în smucituri de mână cum face colindătorii când sună clopotele „oluzogorului”; niciodată nu fusese așa de elocventă. Cu fața îmbujorată și ochii strălucitori declama ca o elevă de conservator:

„...atunci când spiritele se vor trezi din letargia prezentului și când li se vor adăoga... Ah! cum mă mai doare!...”

— Ce este? interveni doctorul.

Piciorul! Mi l-am scrântit azi dimineață pe seări tocmai când... unde-am rămas... li se vor adăoga capacitatea altor spirite noi, numai atunci se va putea face din bacalaureat, o unealtă de întărire a culturii noastre, preluđu fantastic al unor vremi ce vor veni...” a-ua vai! cum mă'njunghie doctore!...”

Doctorul a uitat să-și dea părerea asupra articolului și a început consultația. În acest timp conu Fănică Grigoriu nu-și mai găsea loc la bancă. Își convocase toți funcționarii în adunare extraordinară în cabinetul lui particular și dădese citire articolului lui Gigel, constatând cu regret și cu bucurie în același timp, că e cu mult mai bine scris decât discursurile pe care le ținea el ca primar — la zece Mai.

Apoi a deschis o discuție interminabilă. Toată dimineața și-a petrecut-o mergând agitat prin cameră cu ziarul mofolit în mână, repetând tare frazele devenite într'o oră mai celebre decât Lindbergh în treizeci și trei. Vai de acela care îi dădea prin gând să se abată pe la bancă: nu scăpa până nu citea articolul lui Gigel, de două ori chiar, și până nu participa o jumătate de ceas la discuție.

Gigel știa de toate agitațiile acestea și voia să pară indiferent. Apăruse pe strada principală a orașului, singur, ca să fie mai vizibil și-și plimba simultan hainele la patru nasturi—cadou pentru luarea bacalaureatului—și succesul gazetăresc. Numai că după câteva momente, o groază de prieteni se adunaseră în jurul

COLORAȚIE

lui și-l escortau cum urmează iarna, în ajunul anului nou, copiii pe măști. Răspunzând în dreapta și'n stânga, Gigel și a precizat atitudinea :

— Ce vrei dragă ! Era natural să scriu ce-am scris. Simțeam chier nevoia acestui lucru și mă bucur că mi se dă dreptate.

— I-ai pus la punct, îl perie unul.

— Cum crezi.

„Gigel ridică din umeri. De fapt sufletul îi clocotea de neliniște. Dăduse lovitura în plin. Știa că tot orașul vorbește de el și se închipuie în consecință un uriaș printre pitici. Acorda mărinimos o nemărginită compătimire tuturor...”

Reflexul soarelui venit printr-o oglindă poznașă a unui magazin fulgeră lui Gigel un strănut concentrat și prozaic. Produsul acestui fenomen onoră hainele unui însoțitor prin prezența lui lipicioasă. Gigel bolborosi câteva scuze : o batistă repară săltăreț totul. Convoulul continua triumfal și întrebările puse lui Gigel ropoteau ca ploaia în geamuri. Gigel asudase de atâtea explicații. Timp de două ore a însuflețit astfel cu spiritul său mostenit în virtutea eredității dela domnul Grigoriu, „strada mare” până la grădina publică și înapoi până acasă.

Branchetul de sărbătorire a fost o poveste trăită unică în analele familiei Grigoriu și un cont tot atât de unic la „cheltuelile casnice”. Organismul lui Gigel s'a resimțit chiar și i-au revenit niste dureri de cap pe care le mai avusesse odată, dar nu-și mai amintea când : cât despre visul care l-a visat când s'a culcat, a fost o adevărată apoteoză. Când s'a trezit Gigel era convins că are mult talent și seara după gândurile care i-au înflorit în mintea lui atotcuprinzătoare și vastă ca un deșert, a devenit un adevărat pericol pentru gazetăria română.

A doua zi însă, același „Avântul” a epilogat sinistru : „Dintr-o greșeală redacțională ziarul nostru a publicat ieri în locul articolului domnului Frâncu „Realitatea hacedaureatului”, articolul cu același titlu, insipid și ricăventurianesc a domnului I. Grigoriu”.

Nu știu dacă știrea n'a avut cumva efectul unei pastile de bromural.

Și nu știu nici dacă deaceea Gigel va mai fi scris vre'un articol.

Știu numai că Miercuri unsprezece Iulie, orașul reîntrase în calmul său, ca un păcălît care a aflat că totul nu fusese decât o farsă și că madam Angela Cornea și-a pus prîsnîți cu apă de plumb ca să și desumfle glesna.

V. MOȘINSCHI

Zăpușală de vară.

Un nour de praf, fugărit de-alungul drumului, își destramă culoarea în zărea tolnănită alene în chaise-longul întins al dealurilor.

Căldura, cu sticliri de tablă nouă, s'a lasat greoaie, moleșită... pe podul vechiu, care-și răcorește picioarele în apa râului, și pe drumul înfierbântat.

Lângă drum e un gard de nuele — un brâu vechiu și destrămat — împotmolit lângă pod în malul râului. Două stufărișuri de cătină proaspătă și verde, întind pete de umbră pe gard și pe drum...

„Ca decor în fund, sub cenușul prafului pierdut în perspectivă, se zărește orașul — o adunătură de cuburi de copii — ici și colo, puncte luminoase, bisericile, în ale căror turle soarele își oglindește imaginea lui orbitoare.

Pe la toacă,

În cătina din marginea drumului, își ținesc capetele doi copii : o fetiță și-un băiețel. Fața e mai mare decât băiatul. Are o rochiță de stambă roșie cu buline albe, ochi albaștri și gură carminată.

Rupe cătină și-o aruncă într'un li-ghean.

— Hai, măi Ghiță, să-l umplem odată ! Haide, măi, că asteaptă bielele răuștele !.

Fetița i-a pus mâna desmierdător pe umăr și-i zâmbește...

— Hai, măi Ghițisor ! Uite, vezi, îți zic și Ghițisor !.

— Șapoi dacă-mi zici, ce-i !.

Fetița-și părăsește figura rugătoare ; strânge buzele, ofensată, și disprețuitor.

— Ce-i ? Ai să strângi cătină ! M'auzi ? Băiețelul o strămbă, scoțându-și limba roză.

Nu se mai văd dincătină ; se aud doar lovituri înfundate de pumni și două glasuri ascuțite, care se ceartă.

„De departe, a venit un fluierat de mașină. E cald și nădușeală. Doar râul — trăsătură neglijentă de penel — pe care plutesc jucăușe benzi de hârtie colorată valurile, aduce o notă de răcoare.

Din cătină se văd iar, profilate, siluetele celor doi copii. Cu mișcări lenese culeg frunzele imbelșugate mâinile lor se mișcă anevoie...

Cald

Măinile băiatului au uitat să maiculeagă ; stau lungite de-alungul trupului, pe când privirea-i obosită, visătoare, îi fuge dincolo, peste pod...

Acolo peste pod, unde-i o plajă de nisip pe malul râului, corpuri arămii tolnănite fericit la soare, multă veselie și răcoare...

Cu fața prăfuită, ca și frunzele de lângă drum, și udă de nădușală, băiețelul a rămas cu ochii larg deschiși, cu privirile uitate într'acolo... Creanga de cătină îi atârână-bieg într-o parte...

Lângă dânsul fetița, pe care a prins-o

hărnicia, culege cu spor, își măpieptenele știrb prin părul ca frunuc toamna, mai rupe o creangă tină și-o jumulește de podale frunze, iar vârguța...

Vârguța sfichieșete pantalonii rului cu ochii arși de-o dorință coasă, care privește mai departe, tor, trist... când după căruța colăgărlă, când după băiatul călare roib, când la copii care se bălăceau apa râului, când...

Vârguța a simțit-o cam tare...

S'a înters spre tufa de cătină ; de asta culege frunzele cu o hărnicie gerată cu mișcări iuți, încrunțate.

Fetiței îi pare rău și-l fură cu ochiului.

Acum fetița s'a înfundat în S'aude întâi o frântură de melon cepuță timid ; apoi cântecul răsună mai plin, mai nestăpânit...

„De sub deal a întepat liniștea otură, care și-a resfrânt ecoul odată două ori... Au urmat cadențate, plesnituri de harapnic...

A trecut o leacă de vreme.

Fetița s'a întors la lighean ca plină ; o toarnă atent, pe când e rād multumit. Și i-a întors acum frate-su... Dar unde-i frate-su ? stufăris ? după gard ? Unde-i ?

Odată s'a repezit pe marginea lui.

Fugarul e dincolo peste pod pe băieți. Cu pleoapele ușor închise și cire, totins pe nisip printre celule mozaic din când în când, câte un în apa răcoritoare a râului și iară ne nemîșcat, sub ploaia fierbinte, rită de sus, în văzduh...

Fetiței, căreia privirile bălăbăse muesc goliciunea frățierului, i sa dicit lacrimi în ochi. Acum a ridicat pumn amenințător și sughița lacrimi :

— Las', c'ai să vezi tu dela mama

Dar vorbele i-au rămas înecate stufăris ; cu dosul palmei și a ștercimele

Acum coboară agale spre cătină, ca cu tristețe, una câte una, frunzele crenguța uitată în mână. Oftează

— Dacă-i băiat !..

V. DAMASC

critica literară

AL. BRĂTESCU-VOINEȘTI: „Firimituri“ *)

Am închis ultima pagină a ultimului volum scris de marele povestitor Brătescu-Voinești, cu un sentiment de tristețe copleșitoare, nu atât din pricina subiectelor găsite acolo, cât din aceea a parțialității care caracterizează întregă operă a autorului.

Să fii înzestrat cu cele trei mari calități ale adevăratului scriitor, pe care Anatole France le-a descoperit la Maupassant: întâi claritatea, apoi claritatea și sfârșit claritatea, să ai darul să îndătezi în lăzii de o simplitate clasică, pe mai complexe situațiuni sufletești și cele mai chinătoare conflicte de conștiință și să realizezi cea mai desăvârșită pictură omenească cu materialul pe care vocabularul restrâns al limbii te obligă să-l pui la dispoziție, — și totuși să crezi atât de puțin într-o viață înțelegătoare de scriitor, cât a creat d-l Brătescu-Voinești, iată cauza eficienței a zelanței ce te cuprinde după citirea cunoscutei sale povești.

Știu ce va să zică să fii scriitor în țara românească, unde cu cât te îmbie mai mult demonul scrisului, cu atât trebuie să rezisti mai mult înboldului ispititor, pentru a-ți asigura timpul trebuincios alor îndeletniciri de ordin lucrativ.

Trebuie să trăiești mai întâi de toate, și dacă ai, sau ți-ai creat o familie, apoi trebuie neapărat să asiguri mijloacele de trai celor din prejurul tău, cari așteaptă de la tine hrană și îmbrăcăminte și nu sparturi de corecturi tipografice, sau publicațiuni periodice unde vor găsi propriile tale producțiuni beletristice.

Și dacă astăzi, în țara în care a ajuns la noi literatura, problema traiului scriitoricez a rămas tot în stadiul căutării soluției mult așteptate, ce să mai zicem în vremea când talentul formidabil al d-lui Brătescu-Voinești, își făcea debutul în lumea „blestemată“ a literelor, în acea lume urgisită unde geniul lui Vladislav și al lui Coșbuc avea nevoie de corvota funcționarismului istovitor spre a putea regăsi, din când în când, în spațiul astral și unde Caragiale trebuia să facă pe modestul birțas, pentru satisfacerea nevoilor materiale ale familiei sale împovărate?

Justificând motivele — cari isvorăsc din însăși alcătuirea noastră socială — și cari împing pe scriitorul debutant la împerechieri de funcțiuni neprielnice și chiar contradictorii, (avocatură, magistratură, birocrațism, militarie, cultură, agricultură, comerț și chiar afaceri) nu putem totuși să nu regretăm câmpul restrâns în care se fixează, spre nefericire, opera minumatului povestitor Al. Brătescu-Voinești.

Orind — dela un capăt la altul — opera lui Brătescu-Voinești, te gândești din de voie la zecile de mii de pagini de sterile posterități de fecunditatea — pe care numai moartea a curmat-o — a mui Zola, a unui Anatole France, și chiar a lui Maupassant, din nefericire mort atât de tânăr. Ce monument „mai mare ca arama“ ar fi posedat astăzi teatrul cultural al României, când alături de „In lumea dreptății“ și de „In lume și lumină“ s'ar fi înșiruit — ca o

coloadă corintiană — creațiile nenumărate și armonioase ale unui artist de talia celui care — ca o crudă autoironie — și-a intitulat ultimul său volum „Firimituri“.

În adevăr firimituri, — delicioase firimituri se înțelege rămase pe urma copiacelor ospete unde sute de mii de invitați, au savurat cu lăconie neastâmpărată, neîntrecutele preparate botezate cu numele nemuritoare de Neamul Udrucștilor, Niculăiță Minciună, Microbul, etc., etc.

În „Firimituri“ găsim aruncate în puținele, dar admirabile imprimaturi, pagini ale volumului, câteva povestiri scurte și câteva scrisori grăbite, în care intuiția noastră descoperă cu durere, impresia de „fugitiv și de fragmentar“ suferită de însuși autorul cărții.

Prima povestire a volumului (Gheorghidă al Aghelinii) descrie starea sufletească a unui copil dela țară, încântat că-și va împlini în curând visul de a se face ajutor de șofer, — și apoi șofer — și desamăgirea lui, când aude că „șoferul“ care-i promisese că-l va lua la oras, îi spune, ca să scape de el, că Maica Domnului l'a povățuit să-l lase la țară, căci alminteri, se va întâmpla ceva rău pe drum...

— „...Mă Gheorghidă, știi ce vis ciudat am văzut azi noapte?”

El răspunde cu glas obosit:
— „Aa auzit...”

Pe urmă după ce își mușcă degetul aritator dela mâna stângă:

— „Și zici matale că arca cere de lumină împrejurul capului?”

— „Da întocmai cum e zugrăvită în biserică.”

— „Dar nu e așa? a spus altă dată că poți să mă îci.”

— „Da — i-am răspuns, — altă dată te iau neapdrat.”

Am scos câteva parole — i le-am pus în oănd și l'am strănutat pe frunte.

Băiatul s'a uitat la bani, s'a uitat la jur împrejur, și-a mușcat buza de sus, — și-a mușcat buza de jos, și pe semne făcându-și socoteala că n'ar fi putut așista cu destulă liniște la plecarea automobilului:

Eu mă duc, că plânge maica de graba după mine...”

O renunțare mai tragică și o mai sfâșietoare stare sufletească, prinse în conture atât de sigure, cu mijloace atât de simple, nu se pot întâlni atât de des în lucrările de analiză, încât să îndrituiască atitudinii impasibile din partea cititorului.

Brătescu-Voinești este marele vrăjitor al nostru, și pentru vraja lui a fost consacrat de cei vrăjiți laolaltă — public și oficialitate — cu prinosul de dragoste și de recompensă cu care a fost sărbătorit de curând.

Drept răspuns al căldurosului omagiu ce i s'a adresat, domnul I. Al. Brătescu-Voinești, ne-a dat „Firimiturile“ sale de acum. Știm că ar fi vrut să ne dea mai mult, Bunăoară un roman sau un volum de povestiri în genul celui ce se cheamă „In lumea dreptății“. Mai știm însă că i-a fost peste măsură de scurt timpul disponibil și peste puțină să facă cecece ar fi vrut.

De aceea, lacomii săi cititori și vecii săi adoratori, îi mulțumesc din suflet pentru gândurile și rândurile dăruite recent, prin „Cartea Românească“.

Îi mulțumesc, și iadăjduesc de-acum în colo, ceva mai mult decât „Firimituri“ dela marele maestru al povestirii.

Și că să încheiem cu o frază din cartea care face obiectul acestei dări de seamă, voi spune cu sinceritate:

„Sufletului nostru îi trebuie asemena planuri, cum trebuie unei plante agățătoare puncte de sprijin, fără de care se năruie!”

I. GRECULESCU

*) Cartea Românească 1929.

NOTE BIBLIOGRAFICE

Volumul de versuri „Piatră de hotar“ al poetului A. Căten, va apărea în curând.

D. Ion Dunăreanu va publica, la toamnă în volum articolele sale în legătură cu romanul francez contemporan.

V. Dem. Fassarabeanu va scoate volum de versuri, intitulat „Cu sufletul prin noapte“.

A apărut revista lunară „Hanul Samariteanului“ condusă de Gala Galaction, cu colaborarea scriitorilor: Cezar, Petrescu, Camil Petrescu, Perpessiciu, Alexis Nour, V. Eftimiu, etc.

D. Ionel Marinescu lucrează la un volum de versuri pe care îl va intitula: „Cartea cu imagini“.

Părintele Gala Galaction va face să apară luna aceasta, în editura „Națională“ noul său roman „Roxana“.

Poetul G. Trașcu va scoate în curând un volum de versuri.

La toamnă va apărea volumul de versuri „Zoologice“ al d-lui Al. Bilciureșcu.

D. Mihail Sadoveanu lucrează la un nou roman, intitulat „Zodia cancerului“.

in străinatate

O SCRISOARE INEDITĂ A LUI GUY DE MAUPASSANT CĂTRE IVAN TURGHENIEFF

Paris, 25 Mai 1880

Dragă maestre și prietene,

Sunt încă sub impresia coplesitoare a acestei nenorociri și scumpe și marea figură mă urmărește pretutindeni. Glasul lui îmi sună vesnic în urechi, aud încă fraze de-ale lui, afecțiunea sa dispărută îmi pare că a golit lumea în jurul meu. Sâmbătă 8 Mai, la ora 3 jum. am primit o telegramă de la d-na Commanville, astfel redactată: „Flaubert lovit atac apoplexie. Fără speranță. Plecăm la ora 6. Am găsit deci pe soții Commanville la ora 6, la gară, dar trecând acasă la mine am găsit, două alte telegramme din Rouen, anunțându-mi moartea lui. Am făcut această oribilă călătorie noaptea cufundată într-o durere adâncă și crudă. La Croisset, l'am găsit întins în pat, prea puțin schimbat doar fata îi era neagră. Am aflat atunci amănunte. Se simțea foarte bine cu câteva zile înainte; era mulțumit că se știa pe punctul să-și isprăvească romanul și trebuia să plece la Paris Duminică 9 Mai. Dorea să se distreze, având ceva bani puși deoparte, spunea el. Nu mare lucru, căci ce se poate câștiga cu literatură!

Măncase foarte bine Vineri, petrecuse seara declamând versuri din Corneille cu medicul și vecinul său d. de Fortin, dormise până la 8 a doua zi, apoi luase o baie și, după ce se îmbrăcase, își citise corespondența. Atunci a chemat servitoarea simțându-se indispus; deoarece aceasta nu venea destul de repede Flaubert îi strigă pe fereastră să-l cheme pe d. Fortin care tocmai atunci plecase cu vaporul. Când servitoarea fu lângă el, îl găsi în picioare, amețit dar totuși liniștit.

El îi zise: „Cred că voi avea un fel de sincopă, e o fericire că o am acum. Căci mâine ar fi fost foarte neplăcut în teeu”. Desfăcu el însuși o sticlă cu apă de Colonia, își fricționă tâmplile, se culcă pe un divan și șopti: „Rouen”, nu suntem departe de Rouen. Hello!... îi cunosc pe Hello!” apoi fu fulgerat de un atac de apoplexie și muri.

Ultima-i frază pe care ziarele au interpretat-o greșit trebuie restabilită neapărat astfel: Du-te la Rouen, nu suntem departe de Rouen, și adu-l pe doctorul Hello!, căci cunosc familia lui”.

Am rămas trei zile lângă el, l'am înmormântat cu Georges Pouchet și For-

tin și l'am condus în cimitirul meu mental de unde se vede Croisset, Sma și casa lui pe care o iubea atât.

Zilele în cari te orezi fericit nu conștientizează o zi ca asta.

La înmormântare, au luat parte mulți prieteni din Paris, mai ales tinari, lui Flaubert, unii din ei fiind chiar necunoscuți; dar nu l'am văzut nici pe Victor Hugo, nici pe Renan, nici pe Taine, nici pe Maxime du Camp, nici pe Frédéric Baudry, nici pe Dumas, nici pe Auguste și pe Vacquerie, etc.

Așa s'au întâmplat lucrurile dragă maestre și prietene. Ne vom ocupa pe de altă parte de roman când moștenitorii vor tranșa chestiunea ce-i privește. Vei fi necesar sub toate raporturile.

Am scris în ziua nenorocirii două rânduri d-nei Viardot ca s'o rog să te înștiințeze, căci nu știam adresa d-tale în Rusia. Preferam să ai această știre trimisă printr'un prieten, decât prin ziare.

Îți strâng îndurerat mâinile, dragă maestre și sper să te văd în curând.

Al d-tale devotat

GUY DE MAUPASSANT

SI TACUISSSES...

Mă vei scuza, tinere începător în ale frazei poleite, dacă, de data aceasta, te voi privi drept în ochi și-ți voi vorbi la persoana a II-a. Urmăresc o țintă măreață (o ghicești), și nu-mi voi lua în nume de rău, dacă nu eruz niciun mijloc să o ajung.

Țiu însă încăodată să te fac atent asupra unui lucru: vorbesc cu d-ta fără să te numesc, nu de frică, nici pentru a nu te rușina în fața celor ce înțeleg cele ce scriu aici, dar pentru că — după cum ți-am spus — în calitate de simbol, sintetizezi o întreagă serie, un lanț nesfârșit de apucături stilistice care bântuiesc și bieteie noastre periodice. Și atunci pot eu, fără muștrare de cuget, să te înfier pe tine, ca pe singurul vinovat? Capătul începător al bilanțului se pierde „în noaptea timpurilor”; celălalt e atât de departe de a se întrezări... Tu nu ești decât un popas, una din florile primăvăratece ale năzuinței de ridicare a sufletului omenesc, o biată străfuțare nevoiasă, un biet avânt urmat de un suspin masecat...

Dar eartă-mă — departe de a te lua „în răspăr” — lucrurile au luat o întorsătură elegiacă. Dovadă că — fără să bănuiești — am făcut din d-ta un personajiu simpatic, o victimă a propriei increderi...

Și-acum, după ce, într'un articol anterior, te-am citat cu imbelșugare și după ce, mai sus, mi-am ușurat sufletul și m'am, pus în gardă de acuzațiunile ce mi s'ar fi putut aduce, iată-mă „la chestiune”.

Pe lângă incriminările lingvistice pe care ți le-am făcut mai am câteva cuvinte: în goana d-tale de a lămuri lumea românească asupra chestiunii actualizate, faci, eartă-mă, o gafă formidabilă. Iat-o: d-ta faci o mărturisire:

„Licențele” se iau foarte ușor.

Și alta:

„chiar ca student conștiincios și nu-ți poți completa cultura respectivă...”.

Și o a treia, mult mai prețioasă:

„absolvenți de liceu cari nu știu să scrie și să citească bine românește...”.

Fără niste mărturisiri foarte prețioase și (dacă vrei) perfect adevărate.

Eartă-mă însă, dacă — fără să vreau — o să-ți aduc o ușoară învinuire: nu d-ta erai îndreptățit să le semnezi.

Un simțământ de pudoare socială trebuia să te împiedice dela această flagrantă contradicție.

Când semnezi „profesor secundar” și scrii mai prost decât un macagiu și la fel cu un aprinzător, de felinare, îmi permiți să conchid că ți-ai luat licența „ușor”, „fără să-ți fi putut completa

cultura respectivă”, ba chiar că ai absolvit liceul „fără să știi să scrii românește”.

E o concluzie firească.

Și-atunci sunt în drept să mă întreb de ce ai primit să vorbești despre fund în casa spânzuratului, de ce ai dat craca pe care abia te-ai urcat?

Sau — poate — având să-ți reproșez ceva te-ai gândit la, celălalt proverbă păcatul mărturisit e pe jumătate erlat.

Oricum ar fi, mă grăbesc să termin tinere profesor și publicist, cine te-a știut să nu taci? Ai făcut foarte rău, că „dacă tăceai...”.

PAUL I. PAPADOPOU

plastica

RUBENS: HÉLÈNE FOURMENT ȘI COPIII EI

Inălțimea: 1.13. Lățimea 0.82

Pierre Paul Rubens este unul din
celor mai mari și mai fecunzi în
istoria Artelor. Opera sa e uriașe: nu
se găsește în Europa, care să nu aibă
multe pânze semnate de el, și a-

Pânza aceasta pe care o reproducem
aici reprezintă pe Hélène Fourment, a
doua soție a lui Rubens, cu doi din co-
pii ei. Tânăra femeie stă pe un jilț, țin-
nând în brațe pe unul din copiii ei. În

Avu cu ea doi fii ale căror portrete fi-
gurează în galeria Lichtenstein dela
Viena. Ea a murit la vârsta de 35 de ani
și Rubens simți o mare durere în urma
acestei pierderi.

Totuși peste 4 ani, la 6 Decembrie 1630,
Rubens în vârstă de 54 de ani se însură
cu frumoasa Hélène Fourment, nepoata
primei sale neveste și care nu avea de
cât 16 ani.

Portretul Hélènei Fourment este pur
și simplu o minune după cum scrie
Théophile Gautier.

Rubens n'avea decât 63 de ani când
muri în deplina putere a geniului său,
fără să fi suferit decăderea ceea care
adesea amărăște și chinuște viața ma-
rilor artiști. A fost înmormântat în ca-
voul d-lui Fourment scrrul său.

Sucesiunea lui Rubens se ridica la
700.000 de florini. Văduva și copiii din
prima căsătorie, Albert și Nicolas Ru-
bens au achiziționat în afară de por-
tretele cari le reveneau, un anumit nu-
măr de pânze. Restul a fost vândut la
licitație publică.

Această vânzare, care nu cuprindea
mai puțin de 1314 pânze s'a făcut în
ziua de 16 Martie 1642, într'un han din
Anversse, la Souci d'or, a cărui proprie-
tăreasă văduva Sagers, a primit din
partea faniliei 474 de florini, prețul bău-
turilor răcoritoare servite agenților și
amatorilor, printre cari se găseau, cu
trimisul regelui Spaniei, reprezentanții
împăratului Germaniei, al alectorului
Bavariei și al Regelui Poloniei.

Cea mai mare parte a acestor tablouri
au fost achiziționate de bancherul Ja-
bach care, mai târziu, a revândut o
parte a colecției sale Regelui Ludovic
al IV-lea. Cât despre portretul Helenei
Fourment el a aparținut pe la mijlocul
secolului al XVII-lea, d-lui de la Live
de Jully; mai târziu portretul acesta a
fost cumpărat cu 20.000 livre de d.
Randon de Boisset; mai târziu, în 1777,
portretul a fost achiziționat de contele
de Vandreuil cu 18.000 livre și în sfârșit
în 1784 a fost cumpărat cu 20.000 livre
de statul francez. De atunci „Hélène
Fourment și copiii ei“ se află la Luvru
în galeria rezervată picturii flamande.

RUBENS: Hélène Fourment și copiii ei

... se explică prin faptul că în tim-
... sale, a lucrat mult în Italia.
Spania, în Franța și că Principii
... cu ocazia vânzării care a urmat
... moartea lui, și au disputat tablou-
... rămase în atelierul său, Muzeul Lu-
... posedă în special tablouri de-ale
... celui pictor.

vreme ce celălalt copil, o fetiță, ridică
șorțul cu un gest grațios. Intre cei doi
copii, se vede o pasăre care-și ia zborul.

Rubens se căsătorise de două ori, mai
întâi la 3 Octombrie 1609, cu Isabele
Brandt, fiica lui Jean Brandt, secretar
al Regenției. Pe vremea aceea Rubens
avea 32 de ani, iar tânăra sa soție 18.

aşa şi-aşa...

INFLUENŢE ROMANEŞTI ÎN POEZIA ŞI FOLKLORUL UNGURESC. — au format subiectul unei conferinţe, pe care a ținut-o poetul Ion U. Soricu, la adunarea „Asociației profesorilor secundari la Sibiu.

Conferința e publicată în broșură.

Un poet ca Soricu nu putea să țină decât o conferință frumoasă. Și un excelent profesor ca același Soricu nu se putea să nu spună decât lucruri perfect documentate, într-o formă literară proprie poetului.

Ungurii au contestat continuitatea elementului românesc în Dacia Traiană. Au contestat afirmațiile propriilor lor cronicari. Totuși adevărul științific e că poporul maghiar a găsit la venirea lui aici, sate românești organizate, a găsit un popor românesc format conștient de legea și limba lui, cu legendele lui, cu ceremonialele, cu concepție despre laștuna dintre om și divinitate.

În părțile, unde poporul maghiar a trăit alături de poporul nostru, cu care în trecut s'a împăcat bine, și-a îndrumat viața după a valahului și și-a întocmit gospodăria.

Cuceritor cu arma, a ajuns cuceritor și al formelor de manifestare ale sufletului legat de acest pământ. Poporul maghiar a primit influențe din creația poeziei populare românești, influențe care au intrat în patrimoniul sufletului maghiar și care nu pot fi înlăturate fără sdruincinarea întregii a acelui suflet.

Citând o seamă de poezii populare, Soricu dovedește influențele și împrumuturile, arătând prin aceasta, că pentru o apropiere sinceră între sufletul românesc și cel maghiar sunt destule puncte din trecut.

CEZAR PETRESCU este fără îndoială, unul dintre scriitorii cei mai harnici. Dintr-o zi într'alta apar romane și nuvele ale sărguinciosului scriitor.

După marele roman „INTUNECARE”, a dat la iveală acum de curând, un foarte interesant roman, „SIMFONIA FANTASTICA”.

Poate în nici una din scrierile sale anterioare, Cezar Petrescu n'a izbutit să-și dea întreaga prețuire de romancier înzestrat cu toată taina scriitorului care pătunde în sbuciumata psihologie contemporană.

A neuzma cuprinsul romanului ar fi o nepermis de hazardată încercare.

Romanul trebuie citit pentru toată frumusețea lui literară și pentru minunatele aprofundări și descrieri ale sbuciumărilor sufletului.

GEORGE MIHAIL ZAMFIRESCU publică în din ce în ce mai îngrijita „Revista a scriitoarelor și scriitorilor români” un fragment din „Sam”. Fragmentul e intitulat „Limba plânge în noapte”.

Despre însușirile de dramaturg ale acestui foarte talentat scriitor am scris altă dată. Din fragmentul citat, ne întărim convingerea, că George Mihail

Zamfirescu are o putere de analiză vrednică de toată lauda. Așteptăm să-și citim piesa întreagă și să i-o vedem reprezentată.

Remarcăm din aceeași revistă schița „Bărbatul” a d-nei Lucreția Petrescu, începutul unui interesant „Jurnal de țarm” al d-nei Aida Vrioni.

Revista „Falanga” face observații asupra scriitorului Traian Tănăsescu pentru o poezie publicată într'un număr al Universului literar. Observația Fallantei se îndreaptă și împotriva conducerii acestei reviste, întrebând pe scriitor: „Ce cauți, mătăluță, la Universul literar?”.

„Mătăluță” e delicios și literar; dar noi nu ne vom îngădui să întrebuintăm atari, delicatețe, nici chiar atunci când „Falanga” va mai publica versuri cu totul potrivnice „teoriei poeziei” și criticilor așa de respectate ale d-lui profesor Mihail Dragomirescu.

MIHAIL SADOVEANU va face în curând o călătorie în Egipt. Fără îndoială, că la înapoere va comunica numeroșilor săi admiratori notele de călătorie.

ANOTIMPURI este titlul unui volumaș de poezii, semnate Iris. Pseudonimul e cu totul necunoscut în literatură; iar poeziile din volumaș sunt mai mult înecăcări naive, chiar naive de versificare.

Cităm de sub titlul „Iubire” următoarele versuri.

*„Iubite, când luna se urcă pe cer,
„Și noaptea-și îmbracă vestmântul,
„Când sronuri de dragoste șueră
vântul,
„Nu-i sufletu-ți plin de mister?”*

Nu-i încă anotimpul Irisului.

B. C.

EXPEDITIOR VIA este noua metodă preconizată, la noi, de d. prof. Ilie I. Almăjeanu, pentru familiarizarea cu textele latinești, din mulțimea cărora; se alege, deocamdată prima orăție a lui Cicerone, împotriva lui Catilina. Am cercetat cu atenție manualul amintit și, în calitate de profesionist, mi-am putut da seama de marele folos pe care o astfel de predare l-ar putea aduce, mai ales în greaua încercare la care, și învățămintul, limbilor clasice, a fost supus prin noua legiferare școlară.

Pentru lămurirea cetitorilor voiu preciza că e vorba despre o metodă mijlocie între aceea necinstită a iuxtei și cealaltă incomodă a dicționarului. Este un activism nou și interesant care, scutind pe elev de munca migăloasă a căutării cuvintelor (și, odată cu ea, de dureroasele confuziuni sau de enervantele precizări de sens) privează și pe profesor de acel automatism didactic în care l-a aruncat școala nouă. Și astfel elevul, departe de a fi un simplu figurant, un imperfect sau inalent instrument de înregistrare, începe, pe baza ajutoarelor date, să se intereseze, să caute sensul, fixarea formelor gramaticalo-sintactice și să înțeleagă.

În astfel de împrejurări, nu putem

decât recotoanda cu plăcere lucrăm jărută.

CERAMICA este titlul unui volum de versuri semnalate de Mihail Steriade.

În general: versuri moderniste cu toate calitățile și — mai ales — astururile de fond și de formă ale astfel de versuri.

Și totuși d. S. nu e cu totul lipsit de talent: ne-o dovedesc, însă, tocmai cântecul de factură clasică: vreo 2-3 teluri și 2 poezii în formă populară.

Natural că — și din acestea — unele — imagini fericite care n'au să înmănucheze nu poezii întregi, uneori, nici măcar strofe fericite, mulfă atențiune merită tocmai pe de inspirațiune populară în care nim un prețios se distanț de melanc. Ceva mai mult: una din ele este o facere a temel din „Ce te legeni, ce le?” a lui Eminescu. Din nefericire superioară originalului.

Natural că artistul are toată libertatea să se inspire din orice domenii deci: și din operele altuia. Aici însă condițiune: să le personalizeze, să le sâu original de a vedea lucrările încă să le întreaacă.

Departee de d. S. gândul unei asemenea tentative. Si dovezi: primele suri ale lui Eminescu sânt redactate fel:

— Codrule, de ce-ți îndoi ramurile pământ?

Umerii de ce-ți sânt goi,
Cântul murmur surd de foi,
Zarea-un mormânt? În locul armului terțet:

— Ce te legini, codrule,
Fără ploaie, fără vânt
Cu crengile la pământ?

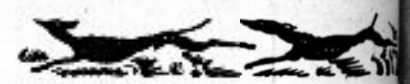
E — desigur — aici o prozaizare a voioasă, o deslănare căutăta și o dernizare silită care dau pe față, o oparte voiața autorului de a se lua întrecere cu orice prof cu Eminescu de alta —maniere căreia i s'a înscris.
Poezia conține totuși o strofă, bună

Cântecul s'a dus pe foi,
Toamna mă doboară...
Visele s furate'n ploi.
Frunza toată în noroi gata e să-mo

Încheiu cu îndemnul de a se lua manieră și a-și urma glasul tăinuit sufletului și cu versurile lui Gr. Al. drescu, puțin alterate:
Iubite Steriade, îți cer și ertăciune
Căci nici pentru prieteni, mincime
[voiu e...]

Atât!

AMINTIRI INTERESANTE DESPRE TITU MAIORESCU — publică în „Noul al „Ramurilor” prof. Vasile M. dela Craiova. Ni se vorbește despre unele rele critic și em politic, dar și des persoanele cu care acesta ar fi venit în contact.

literara

seama de cuvinte

— Ai un scriitor care telefonează unui editor parizian, să-i avanseze 100 de franci.

— Altfel, foarte la strâmtoare, întreabă pe Mirande, care era în biroului lui, să-l ajude.

— Răspunde-i că n'ai schimbat! îi spune Mirande.

— Paul Mounet juca într'un turneu „Luceafărul XI-lea”. Reprezentația nu fusese încă din vreme, orășelul era mic și așa că în sală nu erau decât câțiva pușini spectatori. Unul din aceștia, în momentul să fluere. Cei doi s'au împotolit.

— Paul Mounet veni la rampă și anunță că:

— Băgați de scamă, piesa pe care o aveți are o distribuție numeroasă și este mai mult pe scenă, decât în sală.

— Cui din cei mai buni legători de cărți din Paris, Placy, primi din partea bibliotecii Geneviève o importantă comandă.

— Când când predă comanda, directorul bibliotecii îi achită nota de plată cu excepția a trei volume de Bran-

— Beery, foarte mirat, se duse cu cele trei volume respinse și întrebă pe directorul bibliotecii motivul pentru care refuză să i le plătească.

— Directorul bibliotecii îi spune:

— Uită-te la volume!

— Sunt cu ele în mână!

— Prețurile și d'rs. sunt admirabil la-

— Exact, dar, ce ai imprimat pe co-

— Bran tom I, Bran tom II și Bran tom III. E cât se poate de bine, sunt

— toate explicațiile directorului bib-

— liothecii, i-a fost imposibil legătorului

— să priceapă grava croare.

— Dangeau într'o vie discuție cu un d'Armagnac reproșă acestuia că nu lucruri de cari nu are cunoștință.

— Dangeau îi replică cu ifos:

— Eu, afirm lucrări de cari nu am

— cunoștință?

— Dacă s'ar aduna la un loc tot ce nu

— știu, s'ar putea face un volum imens

— de cărți!

— Nu se poate, dar dacă s'ar aduna în

— toate locurile tot ce știu d-ta, volumul ar fi

— foarte mic! îi răspunse abatele.

— Inchișii Jeffries, într'un restaurant al său, ținea odăid un baston

— în mână și îndreptându-l spre acuzat,

— zise:

— La extremitatea acestui baston este

— o canalie!

— La care capăt domnule judecător?

— La acuzatul.

bazar

DIN LUMEA FILMULUI

Lupe Veler — vedeta ce a fost admirată și de publicul nostru în câteva filme — e convinsă că norocul i-a surâs din clipa în care a dansat pentru prima oară într'un cabaret din Mexic, cu o pereche de castagnete în mâinile tremurând de emoția primului pas făcut pe scenă. Aceste castagnete aducătoare de noroc, le păstrează ca pe niște relicve scumpe, frumoasa artistă de origine spaniolă.

Amintirea cea mai plăcută a lui Emil Jannings e... o pălăria tare și veche cu care a reperat succesele ce i-au adus gloria în multe din filmele sale.

Clara Bow nu se desparte niciodată de costumul ce l-a purtat în filmul ce i-a adus un premiu la un concurs de frumusețe. În urma acestui premiu a fost angajată la Hollywood.

Wallace Beery a debutat cu... fată în casă. Costumul cu care a apărut în acest rol e atârnat la un loc de onoare în camera lui de lucru.

CEA MAI ÎNALTA CLĂDIRI DIN LUMI.

Un ziar englezesc anunță că planurile celei mai înalte clădiri din lumea au fost întocmite și aceasta se va construi la Chicago în curând. Acest nou „skyscraper” va avea 75 de etaje, deasupra lui înălțându-se un turn de peste 40 de metri, iar întreg imobilul va avea înălțimea de 340 de metri, fiind mai înalt cu 12 metri ca turnul Eiffel, care deținea până azi recordul înălțimeii.

Acest „sgârie nori” va costa peste 5 milioane de dolari, va avea o suprafață de 3.500.000 picioare patrute și se va înălța pe niște puternice picioare de oțel printru care va trece o linie ferată.

La unul din etajele de jos va fi un garaj uriaș în care vor încăpea o mie de automobile și la alt etaj va fi o bancă.

CHIRURGIA ȘI CANIBALISMUL.

Un ziar american scrie că descendenții șefilor canibali ajung uneori admirabili chirurși. Și dă exemplu pe strănepotul unui fioros șef de canibali din Suva, insulele Fiji, care a ajuns un reputat chirurg și a operat mulți europeni.

Medicii oficiali ai Ligii Națiunilor, cari au făcut cercetări asupra condițiilor de igienă în acest insule, laudă metoda, aplicată, pentru formarea medicilor și chirurgilor.

caricatura zilei

LA PAZĂ...

— Ar trebui să-ți ascunzi și urechile...
— De ce?
— Să nu se creadă că sunt ale unui...
iepure.

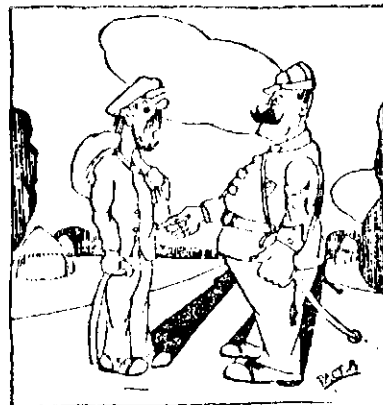
(Life)

IMPOSIBILITATE

— Dacă mi-ar fi spus încă un singur cuvânt, l'ași fi pus imediat la locul său.
— Nu cred, căci ești prea dezordonată.

IN AMBARA

— Actele d-tale?
— N'am.
— Atunci de unde vrei să știu dacă în adevăr te-am arestat pe d-ta.

(Candide)

Pagini uitate

NOAPTEA DE DECEMBRIE

de ALEXANDRU MACEDOȘI

Pustie și albă e camera moartă...
Și focul sub cătră se stinge scrumit... —
Poetul, alături, trăznit stă de soartă
Cu nici-o schinteie în ochiu-adormit...
Iar geniul mare e-aproape un myth...
Și nici-o schinteie în ochiu-adormit.

Pustie și albă e 'ntinsa câmpie...
Sub viscolu-albastru ea geme cumplit...
Sălbatică fiară, răstriștea 'l sfășie, —
Și luna 'l privește cu ochiu-șefel... —
E n negura nopței un alb monolith...
Și luna 'l privește cu ochiu șefel.

Nămeții de umbră în jur-a-i s'adună...
Făptura de humă de mult a pierit —
Dar fruntea, tot mândră, rămâne în lună
Chiar alba odaie în noapte-a murit... —
Făptura de humă de mult a pierit.

E moartă odaia, și mort e poetul... —
În zare, lupi groaznici, s'aud răgușit
Cum lutră, cum urlă, cum urcă cu 'ncetul
Un tremol sinistru de vânt 'năbușit...
Iar cricatul țipă... — dar el, ce-a greșit? —
Un haos, urgia se face cu 'ncetul.

Urgia e mare și'n gându-i șafard,
Și luna e rece în el și pe cer...
Și bezna lungeste o strajnică ghiară,
Și lunile umbrei chiar fruntea i-o cer —
Și luna e rece în el și pe cer.

Dar scrumul sub cătră, de-odată clipește...
Pe ziduri, aleargă albastru năbuci...
O flacără vie pe coș izbucnește,
Se urcă, palpita, troznește, vorbește... —
— „Arhanghel de aur, cu tine ce-ai aduci?”

Și flacăra spune: „Aduc inspirarea...
„Ascultă, și cântă, și lăndr veșii...
În slava 'nvierii înneacă oflarea...
„Avut, și puternic emir, voiu să fiu...
Și flacăra spune: Aduc inspirarea” —
Și'n alba odaie aleargă vibrarea.

Răstriștea zăpezii de-afară, dispore...
De-asupra-i e aur și aur e'n zare —
Și iată 'l emirul orașului rar...
Palatele sale sunt albe fantasme,
S'ascund printre frunze cu poame din
basmă
Privindu-se 'n luciul păranului clar.

Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul... —
Prin aer, ptale de roze plutesc...
Mătasea 'nflorită mărta cu firul
Nuante ce 'n umbră, încet, veștejesc... —
Havuzele cântă... voci limpezi șoptesc...
Bagdadul! Bagdadul! și el e emirul.

Și el e emirul, și are 'n tezaur,
Morile înalte de-argint și de aur,
Și jaruri de pietre cu flăcări de sori:
Hangiare 'n tot locul, șefeluri cumplite —
În grajduri, cai repezi cu foc în copite,
Și ochi împrejur-a-i — ori spuză ori flori,

Bagdadul! cer galben și roz ce palpita,
Rai de-aripi de vise, și rai de grădini —
Argint de izvoare și zare-aurită —
Bagdadul, poiana de roze și crini —
Djamii — mînarete — și cer ce palpita.

Și el e emirul, și toate le are
E lăndr, e farmec, e trăznet, e zeu,

Dar zilnic se simte fureci de-o visare...
Spre Meka se duce cu gândul mereu,
Și 'n fața dorinței — ce este — dispore —
Iar el e emirul, și toate le are.

Spre Meka 'l răpește credința — roința,
Cetatea prea sfântă îl cheamă în ea,
Îi cere sîrșirea, îi cere ființa,
Îi cere frumusețea — tot sufletu-i vrea —
Din tălpi până 'n creștet îi cere ființa.

Dar Meka e'n zarea de flăcări — departe
De ea o pustie imensă 'l desparte,
Și prada pustiei căli oameni nu cad?
Fustia e-o mare aprinsă de soare,
Nici cântec de paseri, nici pomi, nici
izvoare

Și dulce e viața în rozul Bagdad,
Și dulce e viața în săli de alabastru.

Sub bolți lucitoare de-argint și de-azar,
În vie lumina tronând ca un astru,
Cu albele forme de sylfi împrejur,
În ochi cu lumina din lotusu-albastru.

Dar iată și ziua când robii și-armează... —
Cămile gătește și negrii-armăsari,
Convoiul se 'nșiră — în zori schinteiază,
Vornește cu zgomot — mulțimea 'l urmează
Spre porți năpustită cu mici și cu mari,
Și el ce e 'n frunte pe-o albă cămilă,
Iar via de lumină sub roșu-oranșic.
S'oprește, o clipă, pe verdele pisc.
Privindu-și orașul în roza idila... —

S'oprește o clipă pe verdele pisc...
Din ochiul său mare o lacrimă pică,
Pe când, de sub dezluri, al soarelui disc
În gloria-i de-aur încet se ridică...
Și lacrima, clară, lucește și pică.

Din apa fântanei pe care o știe
În urmă mai cere odată să bea...
Curmatu-o 'nșafsoara e'o umbră-albăstrie
Aceeaș e apa spre care venea
Copil, să și alinte blondetea în ea... —
Și 'ntreagă, fântăna, e tot cum o știe

E tot cura o știe — dar searbăd la față,
Sub magica umbră, un om se răsfăță... —
Mai slut e ca iadu, zdrențos și pocit.
Hoit jalnic de bube — de drum prăfuit,
Viclean la privire, și searbăd la față.

De nume 'l întreabă emirul, de-odată,
S'acesta 'i răspunde cu vocea cîndată:
— La Meka, pleacă'm a merge și eu.
— La Meka? La Meka?... — și vocea cîndată
— La Meka! La Meka! răsună mereu.

Și pleacă drumețul pe-un drum ce rotește:
Pocit, schiop, și searbăd, abia se târăște...
Și drumu ocolește mai mult — tot mai mult.
Dar mica potecă sub pomi șerpuieste,
O tănără umbră, de soare 'l ferește,
Auzul se umple de-un vescl tumult,
Și drumu-ocoloște mai mult — tot mai mult.

Iar el, el emirul, de-asemeneu pleacă
Pustia 'așteaptă în largu-i s'o treacă...
Prin prașu-i se 'nșiră cămile și cai,
Se mistuie 'n soare Bagdadul, și pierce.
Mai șters decăt rozul de flori efemere
Mai stins decăt visul pierdutului rai.

În largu-i, pustia să treacă 'l așteaptă...
Și el, nănteză — și calea e dreaptă —

E dreaptă — tot dreaptă — dar zilele
Și joc e în aer, în zori și 'n amiază
Și el nănteză — dar zilele curg,
Nici urma de ierburi, nici pomi,
[nici izvoare]

Și el nănteză — sub flăcări de soare
În ochi o năluca de sânge — în șefel
Un chin fără margini de sete-ardură
Nisip, și de-asupra cer roșu — în
Și toți nănteză sub flăcări de soare

Și tot fără margini pustia se întinde
Și tot nu s'arată grașul prea sfîșit
Nimic n'o sfărșește în zori când soare
Și n'o înviorează suflarea de vînt
Lucește vibrează, și 'ntr-una se 'ntinde

Abia, ici și colo găsesc, câte-odată,
Verdețea de oază cu dor așteptată
Săgeată aleargă cal alb și cal mare
Cămilele aleargă săgrată și ele,
La cântecul opei se fac nșurele,
Izvor sau cisternă în clipă le stă
Dar chinul reîncepe și zilele curg.

Și tot nu s'arată năluca sublimă...
Și apa în foarte descrește mereu...
Când caiul, când omul, s'abate vînt
Iar mersul se face din greu și mai greu
Cu trei și cu patru, mor toți plîmă de
Dragi tineri, cai ageri și mîndre de

Și tot nu s'arată cetatea de vin,
Merindele, zilnic în trăști se șfîșie
Prădătoare zhoruri de paseri, toți
S'uruncă pe leșuri cu ciocaruri de
Cămile, cai, oameni, cad, pier, se ră
Doar negrele paseri mereu se 'nșur
Și tot nu s'arată cetatea din vînt
Pierduși sunt toți robii, cu cai, cu că

Cetatea din vise departe e încă,
Și vine și ziua cumplită, când
Rămas din toți singur, sub cer
Pe mîntze își simte o nouă odă
Când setea când foamea — grozav
Pe piept, ori pe pîntec îi pun căle-o
Prin aeru 'n flăcări, sub cerul de
Pierduși sunt toți robii, cu cai, cu că

Sub aeru'n flăcări, zac roșii morți
Nănteză — în lături — napoi — per
Oribil palpita aceeași culoare...
E-aprins chiar plămîdul hrănit cu

Iar ochii, se uită zadarnic, căd pe
Tot rozu de sânge zărese peste le
Sub aeru în flăcări al lungilor de

Și foamea se face mai mare — mai
Și, zilnic, tot cerul s'aprinde mai
Bat tîmplele... — ochii, sunt demoni

Cutremur e setea, ș'a foamei sim
E șearpe, ducându-și a ei zăre
În pîntec, în sânge, în nervii n
Bat tîmplele... ochii sunt demoni

Abia mai păsește cămila cel
Speranță, chiar dănsa, e'n sufletu-i
Dar iată... — părere să fie sau
În zarea de flăcări în zarea de
Lucesc... — Emirul, puterea și o de
Chiar porțile albe le poate vedea
E Meka! E Meka! S'aleargă spre

carti redacte în extrase

VIATA DUCESEI DE BERRI REGENTĂ A FRANTEI

Armand Praviel

(continuare)

dorința aceasta o repetă până când închise ochii. I-o spusese și primului ministru, o repetă și regelui care veni spre ea.

— Sire! îl rugă Berri, vă așteptam ca să vă cer o ultimă favoare. Dăruieți viața regelui om.

Apoi începu agonia. Și după puțin timp muri.

MINUNEA

Carolina se gândi să plece îndărăt în Italia. Ce putea face deacum încolo aici unde fiecare s'ar fi simțit dator să-i facă observații, s'o învețe, să-i arate etc. Se răs gândi însă. Ea își dădu seama că încă până acum era o altă regală, de acum înainte trebuia să devie cel mai important personaj din regat. Întreg Parisul avea ochii ațintiți asupra ducesei care trebuia să dea Franței un moștenitor. După o ședere de câteva luni la Saint-Cloud se întoarse la Paris.

Se apropia ziua nașterii. Și născutul trebuia să fie un prinț. Avea să se numească ducele de Bordeaux, în cinstea orașului care arborase cel dintâi steagul alb. Fu adusă o doică din Nord. Veni să locuiască la palat Mareșalul de Coigny, Suchet, ducele de Albufières, etc., care trebuiau să fie martorii oficiali ai evenimentului. Deneux, medicul de căru sfaturi fură atât de puțin ascultate nu fu nici el uitat; făcea și el parte din cercul de personaje care era în preajma ducesei.

Și evenimentul se apropia. Duceasa de Berri voi să-i dea tot fastul; patul și-l va așeza în salon, sub portretul în ulei al ducelui de Berri și lângă pânza pictată de Kensen, care o reprezenta pe dănsa cu felita în brațe, aplecată deasupra ducelui rănit.

29 Septembrie. La două noaptea, doamna Bourgeois, îngrijitoarea ducesei, fu trezită de strigătele ei:

— Iute! Iute, un medic. Nu mai e timp de pierdut.

Și până să vie doctorul, ducele de Bordeaux era de acum pe lume. Vestea se răspândi în tot palatul și rând pe rând apărură ducii buimăciți de somn. Doamnele de onoare se loveau pe scări alergând în colo și încoace. Una îl scula pe Mareșal fără să țină seama de ceremonial. Alta vestea garda națională și lua pe sus un locotenent tânăr care trebuia să fie martor.

Vestea se lăți în tot Parisul. Poporul se adună în fața palatului aclamând și strigând. Clopotele și fanfarele se luau la întrecere cu bubuiturile de tun. În curând apărură și regele. Era vesel primea ambasadori, felicitări, urări. Dădu ordin să se celebreze evenimentul în biserici, luă parte la un Te-Deum. Iar la prânz apărură în balconul palatului cu copilașul în brațe și-l arată poporului entuziasmat.

Cincisprezece mii de oameni se perindară în ziua aceea prin palat; seara o grandioasă serbare avu loc în grădina Tuileriilor. Soldații asvârleau focuri de artificii. Oamenii se îmbrățișau pe străzi. Opera unită cu Comedia franceză reprezentă *Athalie* cu coruri.

Ce seară! Prin localuri de noapte vinul *Bordeaux* era la preț; se consumară într-o singură seară 200.000 sticle. Și peste tot se improvizară banchete.

În veselia aceasta, Maria-Carolina se simțea renăscând; ceru să fie dusă cu patul lângă fereastră. Și de acolo arătă Parisului întreg fața sa palidă și transportată de bucurie. Părea că nou-născutul potolise deodată patimile cari frământau Franța, părea că ura dispăruse

din Paris. Ambasadori și regi se luau la întrecere cu felicitările.

Fu adus un bătrân de 116 ani care fusese copil de trupă la sfârșitul domniei lui Ludovic XIV. El închină un pahar în sănătatea celei de a opta generații a Bourbonilor pe care o cunoștea.

Ceremoniile botezului avură loc la 1 Mai. Ducele de Bordeaux fu dus la Notre Dame în sunete de clopot și hubuituri de tun. El primi numele de *Henry-Dieudonné*. În noaptea aceea Parisul fu luminat feeric. La primărie avu loc o serbare la care participară 5000 de invitați. Orchestre populare și baluri adunară poporul în toate colțurile Parisului. Democrația nu va mai vedea nici odată un asemenea spectacol. Duceasa era fericită. Augusta mamă a lui Henry V. așa va fi numită mai târziu...

O altă epocă începea pentru dănsa. Epoca de care avea să-și aducă întotdeauna aminte. Epoca de baluri, festivaluri, petreceri la care ea era punctul de atracție în jurul căreia gravita totul. Ea comanda, ea conducea, dorința sa era ordina.

Dar timpul trecea. Ludovic al XVIII muri. Tronul Franței fu incredințat lui Carol X. Acesta se arătă dela început împotriva moravurilor burghize ale Carolinei. Ca să scape de imputările sale, Duceasa plecă. Ea călători prin Vendea (1828). Vizită apoi Blois și Saumur și pretutindeni fu purtată în triumf. Veni apoi la Loire, Bretagne, Mi-Voix, Gascogne. Trecu prin Bordeaux unde o aștepta același entuziasm popular. Și pretutindeni strălucea prin veselia și simplitatea sa.

Învățase să cunoască poporul și inima bună a acestuia. De aceea atunci când ishucni la Paris revoluția, ea preconiză cu totul alte mijloace decât Carol X. Voi să se arate poporului, dar regele o opră. Ceru permisiunea să-l ducă pe Henry care avea zece ani, dar se lovi de acelaș refuz. Poate că altminteri istoria ar fi luat altă întorsătură. Încăpățănarea regelui aduse însă fuga în Anglia.

ROMANUL

Fortăreața feudală a Hollywood-ului o adăpostise cândva pe Maria Stuart. Aici se refugia Carol X împreună cu familia sa. Gusturile romantice ale Mariei Carolinei nu se mulțumiră însă multă vreme cu singurătatea castelului; ea nu putea suporta plictiseala zilelor nefărșite cu partide de *whist* și alte jocuri. Eticheta care o plictisise atâta la Tuilleries unde avea în schimb puterea, aici îi ajunse insuportabilă. În Septembrie ea plecă pe ascuns împreună cu Mesnard și contesa de Boullée. Ei colindară toată Anglia sub nume false și pretutindeni englezii fură robiți de frumusețea prin-

Spre albele ziduri, aleargă — aleargă,
Spre albele ziduri, lucesc — strălucesc —
Spre Meka, începe și dănsa să meargă,
Spre pasuri ce'n fundul de zări, o răpesc,
Spre albele ziduri, lucesc — strălucesc!

În gândul aleargă spre alba nălucă,
Spre poemele de-aur din visu-i ceresc...
Căci, cât poate, grăbește să'l ducă...
Dar visul nu este un vis omenesc —
Spre poemele de-aur lucesc — strălucesc —
Pe alba cetate rămâne nălucă.
Căci nălucă, dar tot o zărește
Căci porți de topaze, cu turnuri de-argint,
Căci tot către ele s'ajungă zorește.
Căci toate că știe prea bine că'l minte
Că porți de topaze, și turnuri de-argint.

Căci nălucă în zarea pustiei
Regina trușasă, regina magiei,
Franza lui Meka — tot visul țintit.

Și vede pe-o iazmă că'i trece sub poartă...
Pe când șorbește cămila ce-l poartă...
Și'n Meka străbate drumetel pocit,
Plecăt schiop, și searbăd pe drumul cotit
Pe când șorbește cămila ce-l poartă..

Și moare emirul sub jarul pustiei
Și focu 'n oada se slinge și el,
Iar lupii tot urlă pe 'ntinsul câmpiei,
Și frigul se face un briciu de oțel...
Dar luna cea rece ș'acea dușmănie
De lupi care urlă, — ș'acea sârăcie
Ce-alunecă zibnic spre ultima treaptă,
Sunt toate pustia din calea cea dreptă,
Ș'acea izolare — ș'acea dezolare,
Sunt Meka cerească, sunt Meka cea mare
Murit'a emirul, sub jarul pustiei...

Murit'a emirul sub jarul pustiei!

ALEXANDRU MACEDONSKI

cipesei. In 1831 pleacă spre Rotterdam și de aci prin Bavaria, Elveția, Piemont ajunse travestită la Sestri unde voia să-l întâlnească pe Carol-Albert regele Sardiniei. Ea începu să elaboreze un plan grandios care trebuia s'o aducă la tronul Franței ca regentă în timpul minorității fiului său.

Trimise scrisori tuturor monarhilor din Europa. Carol-Albert îi puse la dispoziție 130 mii de franci; guvernul din Haye îi promise ajutor. Purtă din Italia o vastă corespondență cifrată. Și începu să vizaze la o debarcare în Marsilia; Vendea și Mediul se vor alia cu dânsa, Filip nu va mai putea domni aici opt zile și Tuilleries vor deveni iar al lor. E sigur. In somn i-a apărut ducele de Berri prevestindu-i aceasta. Și ea crede în visuri.

Zarul era tras. Proclamă debarcarea lui Filip. La 5 Februarie institui pe hârtie un guvern provizor, iar peste zece zile se imbarcă pe bordul lui *Carlo-Alberto*, împodobit de crini. Se știe ce a urmat. In seara de 29 Aprilie 1832 debarcă. Portul era gol. Afară era frig. Maria-Carolina ținu o consfătuire cu câțiva amici. Era hotărât: a doua zi trebuia răsturnat regimul. Și un plan întreg de acțiune fu pus la cale. Dar a doua zi veni deziluzia. Năci 60 oameni nu se adunaseră. Capul mișcării fu arestat și atunci ceata se risipi. Maria-Carolina însă nu dezarmă. Ea se îndreptă spre Vendea. Era însoțită de șapte nobili travestiți în haine de cioban. Iși schimbă pentru a 20-a oară numele și plecă cu pașapoarte false. Unul din ei făcea pe birjarul caleștii iar ceilalți se grămădiră înăuntru. Se opriră puțin la Toulouse unde-i aștepta un partizan care trebuia să primească ordine, apoi plecă mai departe. După câteva zile, de drum ajunseră la Plassac unde stătură câteva zile, găzduiți de un fervent regalist d. de Dampierre. Orașelul deveni cartierul general. De aci lansară manifeste și tot de aci se dădu semnalul alegând ziua de 16 Mai pentru începerea atacului. Trecură apoi în *Fontenay le Comté*, *Bourbon-Vendée*, *Montaigu* unde îl întâlniră pe baronul de Charette. Și de aci se îndreptară travestiți spre Nantes.

Artizanii nu erau pregătiți. Ei încersă-i demonstreze Ducesei, că molul nu era potrivit și că ar fi fost nimerit să aștepte ca greșelile popului Filip să aducă schimbarea. Ea piept tuturor. Semnă ordinul de a se adresa armatei prin apeluri, și un minister provizor, organiză cetățenești, etc. A doua zi trebuia de dea atacul. In zori însă veniră proaste: o parte din voluntari fură arestați, alții fugiră și Maria Carolina nu rămase decât cu 300 de bărbați ai lui Charette și cu 200 oameni din Liège. Dar Vendea nu dădu îndărăt. Ea ținu piept cu curaj atacurilor. D. dela Robrie conduse atacul. Inainte! Trăiască Henry V! Atacul reușește. Dar dinspre pădure înaintează un alt batalion. Situația începe să se schimbe. Regenta Franței voi să-și îmbărbăteze soldații ei dar fu la timp oprită. Și în acea noapte fugiră într'un alt orașel. Zilele cari urmau aduseră vești rele. Câțiva șefi ai mișcării fură uciși, iar ceilalți dădeau îndărăt. Iar ei se simțeau urmăriți de către poliția secretă a lui Filip. Ducesa mai încercă câțva timp, fondă societăți secrete și organiză trupe. Poliția însă avea să-i dea de urmă. Trădată de un om din suita sa, contesa fu prinsă și după puțin timp expulzată.

COMEDIA

Blaye era un sat cu case joase și aliniate dealungul unei singure străzi. Aci trebuia să locuiască doamna de Berri—in exil.

Ea sosi după câteva zile de călătorie pe mare, însoțită de întreg aparatul polițienesc al lui Filip și de cei câțiva credincioși, cari o urmaseră. I se puse la dispoziție apartamentul comandantului fortăreții și avu o îngrijire aleasă. Ceea-ce-i lipsea era doar libertatea.

In timpul acesta guvernul din Paris căuta un mijloc pentru compromiterea acțiunii sale. Trebuia găsit ceva care s'o despartă pentru totdeauna pe ducesa de Franța. Polițiștii abili în mașinării oculte și comploturi fură consultați; se apelă la concursul oamenilor cu experiență dar în zadar. Când într'o zi veni o veste din Blaye. Contesa părea gravidă. Ea nu destăinuise nimănui nimic dar oamenii din jur bănuiau. Prilejul era admirabil de exploatat. Trebuia însă o confirmare. Guvernul lui Filip depuse toate sforțările, încercă toate mijloacele pentru a-i smulge secretul. Contesa însă se încăpățână să nege. Atunci fu adus la Blaye un general-deputat vestit prin șiretenia sa. Acesta stătu aci câteva săptămâni și în cele din urmă reuși să smulgă adevărul. Contesa afirmă că se căsătorise în ascuns în Italia și că din această căsătorie aștepta un moștenitor. Miniștrii lui Filip jubilară. Aveau în sfârșit ceea ce le trebuia. Contesa nu mai aparținea trecutului Franței.

Nimeni însă nu vroi să creadă lucrul acesta. Partidul legitimist și gazetele sale susțineau că e o calomnie — una mai mult a regimului. Trebuia deci găsit un mijloc care să-i convingă pe toți neîncercătorii. Dar care? Nașterea. Să aibă loc în văzul tuturor. Și așa fu. Când veni momentul oamenii regelui umplură salonul cu martori și cetățeni din împrejurimi. Se traseră clopote, și tunuri cari să răspândească știrea că într-adevăr ducesa născuse o fetiță. Ea primi numele de Ana-Maria și în declarația de naștere se menționa că era născută dintr'un tată italian numit: contele Hector Luchessi-Palli.

De acum ducesa putea pleca. I se puse la dispoziție un vas care-o debarcă după câteva zile la Palermo. Aci o aștepta tatăl fetei; împreună cu dânsul vizită întreaga Italia. Dar când vru să-și vadă copiii care se aflau la Praga împreună cu Carol X, se lovi de hotărârea nestrămutată a acestuia. Ex-regele nu admitea în preajma sa prezența regentei care se căsătorise cu un italian. Fu nevoie de stăruinți îndelungate pentru ca regele să accepte. Fetița murise. Soțul se întoarse în Italia și ducesa rămase aci încă treizeci de ani.

EPILOG

După atâtea scene sperante cu contraste între epopee și melodramă, după atâtea zile de sărbătoare, de doliu sau de plictiseală să ne reîntoarcem în tăcerea palatului din Brunsee afat de nimerit pentru evocare de fantome. Ce-i rămâne *Carolinei Vecchia* din tot visul acesta lung? Ea stă tîntuită într'un fotoliu larg și ospitalier și privește prin fereastra largă a odăiei. Din viața ei n'a mai rămas decât izolare reumatismul...

Săptămâna patimilor veni împreună cu un vânt rece și ploaie. Schimbarea vremii

nu trecu fără urmări. Doamna de Berri fu cuprinsă în seara de 13 Aprilie de dureri violente. Guta de care suferea „urta spre stomah“ după spusele medicilor astriaci.

Dar nu de aici avea să-i vină sfârșitul. Durerile reumatice sunt de cele mai multe ori mărturia unei vieți îndelungate. Într-o Sâmbătă patimilor surveni o complicație neașteptată. Doamna ducasă de Berri avu un atac de apoplexie. Și în aceea seară, murmurând refrenul său favorit: „Sicilia, Sicilia!“ își dădu ultima suflare în brațele amiceii sale Suzetta de Meffray. Avea șaptezeci și unu de ani.

Murea uitată de toți, ea care semănase cu atâta dărnicie dragostea de popor, toți uitaseră: nepoții și strănepoții italieni și chiar Henry pentru care sacrificase o mare parte din viață.

El veni totuș la înmormântare. Și în cinstea sa o întreagă mulțime de curioși urmă carul mortuar.

Parisul totuș își reaminti de dânsa. Comitetele legitimiste, oficială în treizeci de biserici, servicii divine. Dar ele nu auaseră prea multă lume. Trecuse prea mult timp de când ducesa murise pentru dânsii.

Și apoi cine avea vreme să se ocupe de reprezentanța unui regim perimat, în după ameeza aceia de primăvară? Moarte sa, ceremoniile înmormântării găsi cu greu câteva rînduri în gazetele franceze. Erau alte lucruri mai importante! Ca de al doilea imperiu trecând la liberalism, chemând pe Emil Olivier în fruntea statului, își afirma astfel victoria și încrederea în viitor, ratificate de un plebiscit entuziast. Milioane de voturi proclamau suveranitatea poporului, a democrației și a dinastiei noi create de revoluție. In clipa când ducesa își dădea suflul, monarhia modernă sărbătorea pasul acesta decisiv.

Edit. Libr. Plon Paris.

— SFARȘIT —

